

AALBORG UNIVERSITY
DENMARK

Aalborg Universitet

Kriminalitet, tryghed og indsatser i de syv første kvarterløftområder

Nørgaard, Helle; Ærø, Thorkild

Publication date:
2004

Document Version
Også kaldet Forlagets PDF

[Link to publication from Aalborg University](#)

Citation for published version (APA):

Nørgaard, H., & Ærø, T. (2004). *Kriminalitet, tryghed og indsatser i de syv første kvarterløftområder*. SBI forlag. SBI Nr. 2004:02

General rights

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- ? Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- ? You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- ? You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal ?

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us at vbn@aub.aau.dk providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

Kriminalitet, tryghed og indsatser i de syv første kvarterløftområder

Kriminalitet, tryghed og indsatser i de syv første kvarterløftområder

Helle Nørgaard
Thorkild Ærø

Titel	Kriminalitet, tryghed og indsatser i de syv første kvarterløftområder
Serietitel	SBi 2004:02
Udgave	1. udgave
Udgivelsesår	2004
Forfattere	Helle Nørgaard, Thorkild Ærø
Sprog	Dansk
Sidetæl	52
Litteratur-henvisninger	Side 36
Emneord	Kriminalitet, tryghed, kvarterløftområder, trivsel, boligområder, hærværk, tyveri, indbrud
ISBN	87-563-1217-2
Pris	Kr. 115,00 inkl. 25 pct. moms
Fotos	Thorkild Ærø
Omslagsfoto	Thorkild Ærø
Udgiver	Statens Byggeforskningsinstitut, Dr. Neergaards Vej 15, DK-2970 Hørsholm E-post sbi@sbi.dk www.sbi.dk

Eftertryk i uddrag tilladt, men kun med kildeangivelsen: SBi 2004:02: *Kriminalitet, tryghed og indsatser i de syv første kvarterløftområder. (2004)*

Indhold

Forord	4
Indledning	5
Formål og rapportens opbygning	6
Sammenfatning og konklusioner	7
Samlet vurdering af indsats for at øge trygheden og begrænse kriminalitet.....	8
Opgørelse over faktisk kriminalitet	10
Anmeldelser – samlet set	10
Anmeldelser fordelt på gerningstyper	12
Undersøgelse af beboernes tryghed	17
Undersøgelse af beboernes tryghed i forhold til køn, alder mv.....	21
Regressionsanalyser med henblik på forklaring af utryghed.....	24
Kvarterløftindsatsernes effekt på kriminalitet og tryghed – vurderet ved nøglepersoner fra områderne.....	26
Kvarterløftindsatserne	29
Opsamling - diskussion af tryghed og kriminalitet.....	34
Kilder og litteratur	36
Bilag 1: Samlet opgørelse over anmeldelser i de syv kvarterløft	37
Bilag 2: Telefoninterviewundersøgelsen	44
Spørgsmålene	47
Bilag 3: Resultater af logistiske regressioner	50
Bilag 4: Regressioner	51

Forord

Kriminalitet er en indikator for trivsel og tryghed i boligområder. Der er interesse for at undersøge forhold og faktorer, som har vist sig at have en positiv betydning, når det gælder forebyggelse af kriminalitet, og beboernes oplevelse af at kunne færdes trygt og sikkert i deres boligområde. Et tidligere forskningsprojekt har undersøgt erfaringerne fra indsatser, der kan øge trygheden, trivslen og velfærden i ti almene boligområder, der modtog støtte fra Regeringens Byudvalg i perioden fra 1994 til 1998.

Fokus i dette projekt er erfaringerne fra indsatser i de syv første kvarterløft i perioden fra 1998 til 2002. Projektet er baseret på kvantitative opgørelser over den faktiske kriminalitet i de enkelte kvarterløft sammenlignet med antal anmeldelser på kommune- og landsplan. I projektet indgår også kvalitative interview med centrale aktører i kvarterløftene samt en interviewundersøgelse af beboeres oplevelse af tryghed. I projektet undersøges det, i hvilket omfang beboeres oplevelser af tryghed afspejler omfanget af den kriminalitet, der anmeldes og kvarterløftindsatserne vurderes i forhold til at øge trygheden og begrænse kriminalitet.

Projektet har fået støtte fra Ministeriet for Flygtninge, Indvandrere og Integration. Vi ønsker at takke de personer fra eller med tilknytning til de lokale kvarterløftsekretariater samt nærbetjente: Eva Damgaard, Jan Lindboe, Lykke Leonardsen, Peter Nielsen, Grethe Andreasen, Per Thornborg, Pia Høyer, Karen Sommer, Ole Clausen og Anton Justesen for at medvirke i undersøgelsen og deltage i interviews. Vi ønsker også at takke Politiet for at tage godt imod os og tak til Rigspolitiets Afdeling D. for at yde hjælp med indsamling af data fra politiets elektroniske journaliseringssystem POLSAS. Endelig en tak til Karsten Nielsen og Det Kriminalpræventive Råd.

Statens Byggeforskningsinstitut
Afdelingen for Boliger og Byfornyelse
November 2004

Hans Kristensen
Forskningschef

Indledning

Tryghed og kriminalitet er af afgørende betydning for trivslen og tilfredsheden med at bo og leve i et boligområde.

Alle påvirkes af kriminalitet, hvad enten det sker gennem de ting, vi læser i dagspressen eller gennem personlige oplevelser.

Der er imidlertid stor forskel på menneskers måde at opfatte kriminalitet på. Kriminalitet og tryghed tillægges forskellige betydninger af forskellige mennesker. Disse forskellige betydninger kommer blandt andet an på vores sociale position, den livsform vi repræsenterer, vores køn, alder, og de miljøer vi færdes i. Samtidig er der kun sjældent overensstemmelse mellem oplevet tryghed i subjektiv forstand og den reelle risiko for at blive udsat for en forbrydelse. Det gælder f.eks., når ældre mennesker forklarer, at de helst opholder sig i deres egen bolig i de mørke timer af angst for overfald, til trods for at overfald af denne aldersgruppe i boligområder forekommer ganske sjældent.

Sammenhængen mellem kriminalitet og tryghed er relateret til menneskers forventninger til og oplevelser af andres adfærd. Beboersammensætning og det sociale samvær i boligområdet har derfor stor betydning for oplevelsen af tryghed og sikkerhed. Andre forhold af mere fysisk karakter har ligeledes betydning for vores tryghedsopfattelse.

Fra tidligere undersøgelser ved vi således, at oversigt, belysning og renholdelse har stor betydning for følelsen af tryghed. Fysiske omgivelser påvirker vores adfærd, og den måde som et boligområde er indrettet på har betydning for vores hverdagsliv. Anvendelse og vedligeholdelse af bygninger, friarealer og fælles faciliteter har tilsvarende stor betydning for trivslen og velfærden i et boligområde.

Fornyelse og istandsættelse er et positivt signal til beboerne, mens manglende vedligeholdelse udtrykker ligegyldighed og kan animere til hærværk.

Formål og rapportens opbygning

Projektet overordnede formål er at afdække, hvorvidt der er sket en ændring i udviklingen af kriminalitet og i beboernes tryghed i de syv første kvarterløft i perioden 1998-2002. De syv første kvarterløft er Holmbladsgadekvarteret, Femkanten og Kgs. Enghave i København, Avedøre Stationsby i Hvidovre, Ålborg Øst i Ålborg, Tøjhushaven i Randers og Sydvestkvarteret i Kolding. Projektet har haft til formål at udpege de typer indsatser i kvarterløftområderne, der vurderes at have haft en effekt i forhold til kriminalitet og tryghed. Baggrunden for projektet er således at sammenholde ændringer i omfanget af kriminalitet, beboernes oplevelse af tryghed set i forhold til de indsatser, man har gennemført i de syv første kvarterløft.

Rapporten er bygget op i tre dele. Den første del består af en kvantitativ opgørelse over den faktiske kriminalitet givet ved antallet af politianmeldelser i de syv første kvarterløftområder for årene 1999-2003. Kvarterløftindsatsen ophørte i de fleste tilfælde i 2002, men anmeldelser fra 2003 er medtaget for at se, hvorvidt der er ændringer i antal eller gerningstype efter at kvarterløftindsatsen er ophørt. Opgørelsen over faktisk kriminalitet indeholdt oprindeligt anmeldelser fra 1998. Tallene fra 1998 er imidlertid udeladt af projektet, idet der er viste sig at være en vis usikkerhed i forhold til registreringen af anmeldelser for dette år. Opgørelserne over den faktiske kriminalitet fra 1999 til 2003 viser det samlede antal anmeldelser af brandstiftelse, forbrydelser mod liv og legeme, indbrud, tyveri, røveri, hærværk og brugstyveri, hvor gerningsstedet er en adresse i et af kvarterløftområderne. Der fokuseres i rapporten på gerningsstyperne hærværk, indbrud, vold samt forbrydelser mod liv og legeme, idet det kan forventes at kvarterløftindsatsen kan have en effekt i forhold til sådanne former for kriminalitet. Udviklingen i andre former for kriminalitet i kvarterløftområderne er medtaget som bilag.

Projektets anden del består i at sammenholde udviklingen i anmeldt kriminalitet med beboeres tryghed. Dette er baseret på en interviewundersøgelse (telefoninterview) med beboere i kvarterløftområderne i 1998 og 2002. Undersøgelsen viser udviklingen vedr. spørgsmål om beboernes tryghed og deres gener ved forskellige former for kriminalitet og adfærd. Efterfølgende præsenteres en socio-økonomisk karakteristik af de adspurgte beboere set i forhold til spørgsmålet om tryghed i boligområdet. I projektet undersøges det, i hvilket omfang beboernes oplevelse af tryghed afspejler omfanget af den faktiske kriminalitet.

Den tredje del gør rede for de enkelte indsatser og består af kvalitative telefoninterview med ansatte i, eller personer med tilknytning til, kvarterløftene såvel som med nærbetjente. På dette grundlag beskrives de enkelte kvarterløftindsatser, og deres effekt i forhold til kriminalitet og tryghed vurderes. Rapporten afsluttes med en opsamling og diskussion af tryghed og kriminalitet.

Det skal understreges, at områderne ikke er udvalgt på grund af omfanget af faktisk kriminalitet, som i flere tilfælde ligger under gennemsnittet for de respektive kommuner, hvor kvarterløftene er beliggende. Det skal også understreges, at der i projektet fokuseres på gerningsstedet, og at mange anmeldelser ikke er ensbetydende med, at der bor mange kriminelle i området. Megen kriminalitet som f.eks. biltyverier kan være et udtryk for velstand i området. Samtidig er flere af kvarterløftområderne efterhånden blevet en del af byen - populære steder, hvor mange ikke-beboere færdes og dermed evt. begår kriminalitet.

Sammenfatning og konklusioner

Samlet betragtet er niveauet for anmeldt kriminalitet rimeligt stabilt for alle syv kvarterløft i perioden fra 1999 til 2003. Der ses således ikke noget entydigt mønster i forhold til fald eller stigning i antallet af anmeldelser. I hvert enkelt kvarterløft varierer omfanget af kriminalitet fra år til år, mens stigning og fald i anmeldt kriminalitet følger det samme mønster i næsten alle kvarterløft. I modsætning hertil er der en del variation i beboernes oplevelse af tryghed og kriminalitet inden for de enkelte kvarterløft. Der er også stor forskel på, hvorvidt beboerne oplevede utryghed og gener af f.eks. hærværk, vold, tyveri og indbrud mv., når man sammenholder interviewundersøgelsen fra 1998 med 2002.

Således følte en stor del af beboere i de syv kvarterløft sig generet af *tyveri og indbrud* – i 1998 flest i Ålborg Øst (næsten halvdelen), men også i Avedøre Stationsby og Femkanten. I 2002 var der væsentligt færre i fem af kvarterløftene (Holmbladsgade, Femkanten, Kgs. Enghave, Ålborg Øst og Tøjhushavekvarteret), som følte sig generet af disse former for kriminalitet. I modsætning hertil viser anmeldelser af tyveri og indbrud, at der ikke er nogen entydige bevægelser mod færre tyverier eller indbrud i perioden 1999 til 2003. Der var færre indbrud i tre ud af syv kvarterløft - især Ålborg Øst, men også i Kgs. Enghave og Tøjhushaven - når man sammenligner 1999 med 2002. Modsat var der en stigning i antallet af indbrud i Holmbladsgade, Femkanten, Avedøre Stationsby og i Sydvestkvarteret.

I 2003 var der derimod markant færre indbrud især i Ålborg Øst, men også i Femkanten, Avedøre Stationsby samt i Tøjhushaven og Kgs. Enghave. For så vidt angår tyverier var der gennemgående et fald i antallet heraf i 2002 sammenlignet med 1999. Det gjaldt især biltyveri samt tyveri fra biler, mens antallet af andre former for tyveri steg i næsten alle kvarterløft. I 2003 var antallet af tyveri - ligesom for indbrud - lavere i forhold til i 1999.

Interviewundersøgelsen viser, at *hærværk* har været et problem for mange beboere i kvartererne og især i Holmbladsgadekvarteret samt Avedøre Stationsby. Der er bedre sammenhæng mellem omfanget af hærværk og beboernes oplevelse af gener i forhold til denne form for kriminalitet sammenlignet med tyveri og indbrud. Det mest markante resultat er således, at omfanget af hærværk er blevet mindre, og at beboerne samtidig føler sig mindre generet af denne form for kriminalitet. I Holmbladsgadekvarteret, Femkanten, Kgs. Enghave, Avedøre Stationsby og Ålborg Øst har der været en nedgang i omfanget af anmeldt hærværk, hvilket stemmer overens med at færre - med undtagelse Femkanten og Avedøre Stationsby - følte sig generet af hærværk i 2002 end i 1998. I Tøjhushaven og Sydvestkvarteret har der været en stigning i anmeldt hærværk, hvilket stemmer overens med, at flere føler sig generet af denne form for kriminalitet.

Der er stor forskel på, hvordan beboerne vurderer problemer *med vold og slagsmål* i de syv områder. Mens mange følte sig generet og utrygge i Holmbladsgadekvarteret, Femkanten, Ålborg Øst og Kgs. Enghave i 1998, var det et mindre problem i de resterende områder – Avedøre Stationsby, Tøjhushaven og Sydvestkvarteret. I tre af disse områder - Avedøre Stationsby, Sydvestkvarteret og Tøjhushaven - var der en stigning i andelen af beboere, som følte sig generet i 2002. I andre områder, især Kgs. Enghave og Ålborg Øst, var der færre, som følte sig generet af vold. Det faktiske antal af voldstilfælde og andre forbrydelser mod liv og legeme er i fire kvarterløft (Holmbladsgade, Femkanten, Kgs. Enghave og Ålborg Øst) mindsket i 2002 og i de tilfælde hvor der har været en stigning i vold. mv., er der tale om meget få tilfælde. I Avedøre Stationsby har der været et fald især i forhold til

vold, men også et fald i andre forbrydelser mod liv og legeme, hvor der slet ingen anmeldelser var i 2002. En forklaring på uoverensstemmelsen mellem oplevet og faktisk kriminalitet kan her være, at de anmeldte sager er blevet grovere og mere skræmmende. Tilsvarende gælder i forhold til billedet af oplevet og faktisk omfang af hærværk i Avedøre, som kan have været mere voldsomt og synligt og derfor har givet beboerne flere gener.

Samlet kan det konkluderes, at mønstret i anmeldt kriminalitet er karakteriseret af variationer fra det ene år til det andet og mellem de enkelte kvarterløft. Dette peger på en høj grad af tilfældighed i omfanget af kriminalitet. En forklaring på variationerne fra år til år kan være, at kriminelle i perioder er indsat i fængsel, og derfor ikke begår kriminalitet i området. En anden forklaring kan være ændringer i sammensætningen af beboermassen i, såvel som udenfor, kvarterløftområderne med til- eller fraflytning af kriminelle.

De uoverensstemmelser, der er mellem beboernes oplevelse af kriminalitet mv. og den faktiske kriminalitet på interviewtidspunktet, kan til dels forklares med, at beboernes besvarelser er subjektive og kan være præget af aktuelle hændelser i bydelen, der måske ikke afspejler den generelle udvikling - for eksempel forbliver et røveri længe i erindringen. Det billede der tegner sig af beboernes tryghed kan paradoksalt nok også være præget af, at der er fokus på spørgsmålet gennem præventive aktiviteter.

Samlet vurdering af indsats for at øge trygheden og begrænse kriminalitet

Der har i de syv kvarterløft været igangsat meget få projekter, som specifikt har haft til formål at begrænse kriminalitet. I de kvarterløft, hvor man har oplevet et behov for og har gode erfaringer med en kriminalpræventiv indsats, har samarbejdet med nærpolti, SSP medarbejdere, socialforvaltning, viceværter, skoler mv. været af afgørende betydning. Erfaring fra andre projekter viser desuden, at kriminaliteten kan nedbringes gennem en målrettet kriminalpræventiv indsats, som bør ske i samarbejde og koordinering mellem en række institutioner og nøglepersoner i de pågældende boligområder (Christensen & Ærø, 2003).

Hvorvidt den hidtidige indsats i de syv kvarterløft har forebygget kriminalitet er i sagens natur svært at vurdere. Alligevel er det klart, at alene udmeldingen om, at man vil gøre noget for området, øger den sociale kontrol og gør, at folk passer bedre på området. Nøglepersoner i eller med tilknytning til kvarterløftene oplever i tråd hermed, at fornyelse af fællesarealer, istandsættelse af boligområder samt tilbud om aktiviteter og væresteder har betydet, at det fælles rum er blevet både mere indbydende og mere trygt.

Mange projekter i kvarterløftindsatsen har netop haft til formål at øge trygheden. De syv første kvarterløft har gennem forbedring af friarealer og anlæg af fælles aktivitetsområder skabt noget at samles om. Forskønnelse af bygninger og forbedring af friarealer indbyder til at færdes i området. Erfaringen viser, at det forhold at mange mennesker bruger legepladser og aktivitetspladser og dermed opholder sig på fællesarealer er afgørende både for at øge trygheden og i forhold til at forhindre kriminalitet. Kvarterløftindsatsen har betydet, at gadebilledet har ændret sig, fordi beboerne - og i nogle tilfælde også udefra kommende - tager fællesrummet i brug. Dette har skabt større ejerskab til området, hvilket har øget trygheden. Aktiviteter for børn og unge, f.eks. sportsaktiviteter, dans mv. har haft en positiv effekt, både for de unge selv som har fået noget at lave, men også i forhold til at øge trygheden for andre beboere. Væresteder for de unge har desuden givet dem et øget tilhørsforhold og formodentlig medvirket til at mindske bl.a. hærværk og graffiti. Opgørelser over faktisk kriminalitet viser, at omfanget af hærværk er blevet mindre i fem, ud af syv kvarterløft i perioden fra 1999 til 2002. Antallet af indbrud var i perioden fra 1999 til 2002 alene blevet formindsket i under

halvdelen af områderne. I 2003 var der derimod markant færre indbrud i fem ud af de syv kvarterløft. Derudover var der i næsten alle kvarterløft færre anmeldte voldstilfælde i perioden fra 1999 til 2003.

For brugerne af kulturhuse og kvarterløftscentre er der skabt mulighed for at udvikle netværk, hvilket har øget trygheden. Der er i det hele taget gennem kvarterløftindsatsen skabt mange muligheder for at kunne mødes og opbygge sociale netværk. Det at kende folk fra sin ejendom eller kvarter er meget væsentligt i forhold til oplevelsen af tryghed og kan desuden forhindre nabostridigheder, som ellers kunne få en kriminel udgang. Vurderingen er, at stort set alle de projekter der er lavet - både de sociale, fysiske og kulturelle projekter - har haft en indirekte effekt i forhold til kriminalitetsforebyggelse. Konklusionen er derfor, at kvarterløftindsatsen dels har betydet, at beboernes tryghed ved at bo og færdes i deres boligområde er blevet større, dels at indsatsen har haft en kriminalpræventiv virkning og bl.a. har nedbragt omfanget af hærværk.

Opgørelse over faktisk kriminalitet

For hvert af de syv kvarterløftområder er der indsamlet oplysninger om antallet af politianmeldelser optaget med gerningssted på adresser i perioden 1999-2003. Dette giver mulighed for at kende niveauet og udviklingen af kriminalitet i perioden hvor indsatsen foregår samt efter at indsatsen er ophørt.

Følgende gerningstyper indgår i indsamlingen:

- Brandstiftelse
- Forbrydelser mod liv og legeme (vold)
- Indbrud
- Tyveri
- Røveri
- Hærværk
- Brugstyveri (kun medtaget i de tilfælde, hvor der findes en sigtet på sagen)

Desuden er indsamlet oplysninger om noteringer i døgnrapporten¹, idet disse noteringer kan indikere graden af hverdagsgener og utryghed i bebyggelsen. Noteringerne drejer sig om hændelser, hvor politiet er kaldt ud til huspektakler, gadeuorden, musik til ulempe, berusere osv.

Indsamlingen af oplysninger om anmeldt kriminalitet og noteringer i døgnrapporten består af dataudtræk fra politiets elektroniske sagsstyringsystem (POLSAS). POLSAS er indført på forskellige tidspunkter i politikredsene. I de politikredse hvor POLSAS blev indført efter 1998, blev der i projektet suppleret med manuel optælling af anmeldelser. Disse anmeldelser er imidlertid udeladt af projektet, idet der er stor usikkerhed i forhold til registreringen af især hændelser, hvilket tilskrives forskelle i implementeringen af POLSAS i de enkelte politikredse. Udtræk fra POLSAS fra 1999 til 2003 er indtastet i et statistisk program, SPSS, på hvilket grundlag, der er gennemført analyser af datamaterialet.

Anmeldelser – samlet set

Tabel 1. Samlet antal anmeldelser for de syv kvarterløft, 1999-2003.

	1999	2000	2001	2002	2003	Total	Middel
Holmbladsgadekvarteret	1.845	2.097	1.747	1.929	1.944	9.562	1.912
Femkanten	601	712	650	676	749	3.388	678
Kongens Enghave	1.158	1.377	1.401	1.570	1.683	7.189	1.438
Avedøre Stationsby	572	623	614	644	619	3.072	614
Ålborg Øst	1.188	1.351	1.432	1.308	1.161	6.440	1.288
Tøjhushavekvarteret	135	150	163	153	112	713	143
Sydvestkvarteret	374	412	331	431	450	1.998	400

Kilde: POLSAS.

Der ses ikke noget entydigt mønster i forhold til fald eller stigning i antallet af anmeldelser - hverken fra år til år, eller når de enkelte kvarterløft sammenlignes. Omfanget af anmeldt kriminalitet varierer meget i de enkelte områder

¹ Noteringer i døgnrapporten er medtaget fra og med det tidspunkt politikredsen indfører POLSAS

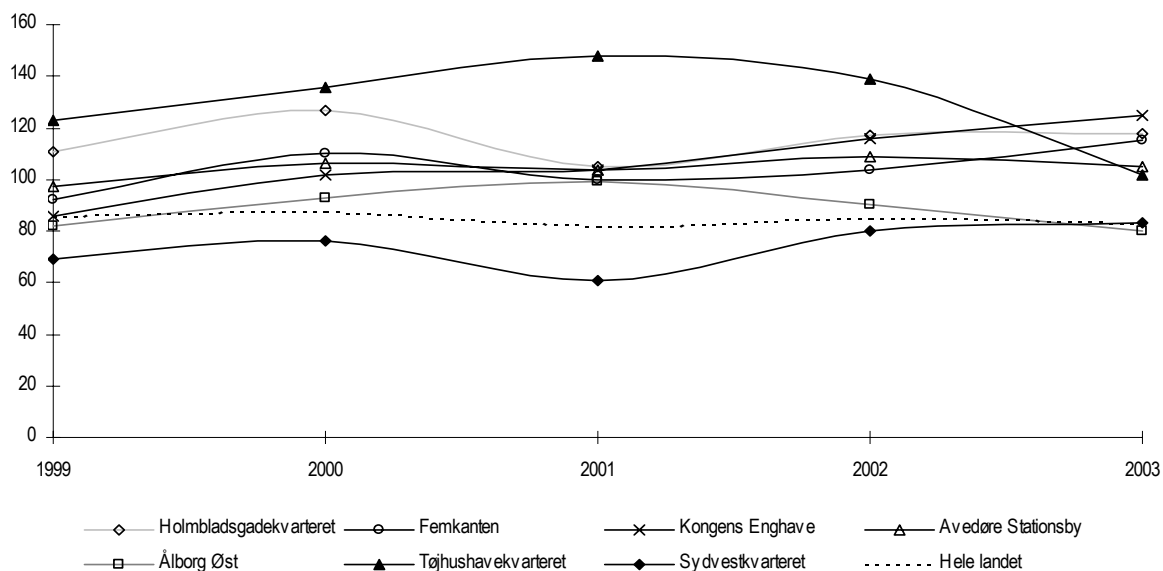
med 713 anmeldelser i Tøjhushaven og 9.562 anmeldelser i Holmbladsgade over den samlede periode fra 1999 til 2003. Der er imidlertid ikke væsentlige forskelle, når man sammenholder antallet af anmeldelser med antallet af beboere i de enkelte kvarterløftområder, som det ses af følgende tabel.

Tabel 2. Antal anmeldelser pr. 1.000 indbyggere for de syv kvarterløft, 1999-2003.

	1999	2000	2001	2002	2003	Total	Middel
Holmbladsgadekvarteret	111	127	105	117	118	578	116
Femkanten	92	110	100	104	115	521	104
Kongens Enghave	86	102	104	116	125	533	107
Avedøre Stationsby	97	106	104	109	105	521	104
Ålborg Øst	82	93	99	90	80	444	89
Tøjhushavekvarteret	123	136	148	139	102	648	130
Sydvestkvarteret	69	76	61	80	83	369	74

Kilde: POLSAS.

Tabel 2 og figur 1 viser, at antallet af anmeldelser pr. 1.000 indbyggere er forholdsvis ensartet i de syv kvarterløft. Undtagelserne er Tøjhushaven, hvor niveauet er højere, og Sydvestkvarteret, som skiller sig ud ved at have færre anmeldelser pr. 1.000 indbyggere i forhold til de øvrige kvarterløftområder. Derudover viser tabellen, at niveauet er noget højere i Holmbladsgade end i Avedøre stationsby, Ålborg Øst samt de øvrige københavnske kvarterløft.

Figur 1. Antal anmeldelser pr. 1000 indbyggere, 1999-2003.

Figur 1 viser den grafiske fremstilling af tabel 1. Her fremgår det tydeligt, at de syv kvarterløftområder i hovedtræk følger et mønster, hvor stigninger og fald i antallet af anmeldelser pr. 1.000 indbyggere ligner hinanden. Det ses her, at Tøjhushavekvarteret som nævnt har det højeste antal anmeldelser af de syv kvarterløft og viser en fortsat stigning fra 1999 til 2001. I modsætning hertil lå de øvrige kvarterløftområder på et relativt lavt niveau i 2001. I 2001 vendte udviklingen i Tøjhushavekvarteret, fra hvilket tidspunkt der var en nedgang i antallet af anmeldelser, og for i 2003 at være blandt de tre kvarterløftområder med færrest antal anmeldelser pr. 1.000 indbyggere.

Tabel 3. Antal anmeldelser pr. 1.000 indbyggere i København, Hvidovre, Kolding, Randers og Ålborg kommuner, 1999-2003.

	1999	2000	2001	2002	2003	Total	Middel
København	139	137	128	133	135	672	134
Hvidovre	92	90	94	99	95	470	94
Ålborg	95	93	81	84	83	436	87
Randers	113	110	113	112	102	550	110
Kolding	98	114	103	115	114	544	109
Hele landet	86	88	82	85	83	424	85

Kilde: Danmarks Statistik: Statistikbanken, 2004.

Tabel 3 viser, at både på landsplan og i København, Hvidovre, Ålborg og Kolding var 2001 det år, hvor der var færrest anmeldelser pr. 1.000 indbyggere. Dette mønster genfindes i de enkelte kvarterløftområder med undtagelse af Tøjhushavekvarteret. Tabellen viser desuden, at antallet af anmeldelser er større i de udvalgte kommuner i forhold til landsgennemsnittet.

Sammenholdes tabel 2 og 3 ses det, at der var færre anmeldelser pr. 1.000 indbyggere i de københavnske kvarterløftområder sammenlignet med hele Københavns kommune. Dette til trods for, at Holmbladsgade, Femkanten og Kgs. Enghave er en del af storbyen og på den vis karakteriseret ved et større omfang af kriminalitet sammenlignet med mindre byer og forstadsområder.

Antallet af anmeldelser pr. 1.000 indbyggere er relativt stort både i Randers kommune og især i Tøjhushavekvarteret. Kun Københavns kommune har et større antal anmeldelser end Randers kommune. Ligesom i Randers kommune er der et stort antal anmeldelser i Tøjhushavekvarteret - faktisk er antallet af anmeldelser højere i Tøjhushaven sammenlignet med gennemsnittet for Randers kommune. Det bør dog bemærkes, at antallet af anmeldelser i Tøjhushaven er faldet og lå på det samme niveau som i kommunen i 2003. Som det fremgår af bilag 1, er det især blandt gerningstyperne indbrud i kontorer og beboelse, tyveri af og fra køretøjer og til dels hærværk, hvor antallet af anmeldelser er højere i Tøjhushaven end i de øvrige kvarterløft.

Avedøre Stationsby følger generelt mønstret for Hvidovre kommune, om end området ligger på et højere niveau. Antallet af anmeldelser i Hvidovre kommune er meget lavere sammenlignet med Københavns kommune, men i Avedøre Stationsby er der en tendens til flere anmeldelser pr. 1.000 indbyggere set i forhold til udviklingen i Hvidovre kommune.

I Ålborg kommune er antallet af anmeldelser en smule større end i Ålborg Øst i starten af perioden, mens udviklingen går i retning af en stigning i kvarterløftområdet. Sydvestkvarteret følger udviklingen i Kolding kommune, men ligger på et noget lavere niveau.

Anmeldelser fordelt på gerningstyper

I det følgende præsenteres en række tabeller over udviklingen i udvalgte former for kriminalitet. Tabellerne viser således, anmeldelser af hærværk, indbrud, vold samt forbrydelser mod liv og legeme, idet det kan forventes, at kvarterløftindsatsen kan have en effekt i forhold til sådanne former for kriminalitet. Tabeller over anmeldt kriminalitet for hele perioden 1998 til 2003 og for alle kvarterløftområder findes i Bilag 1.²

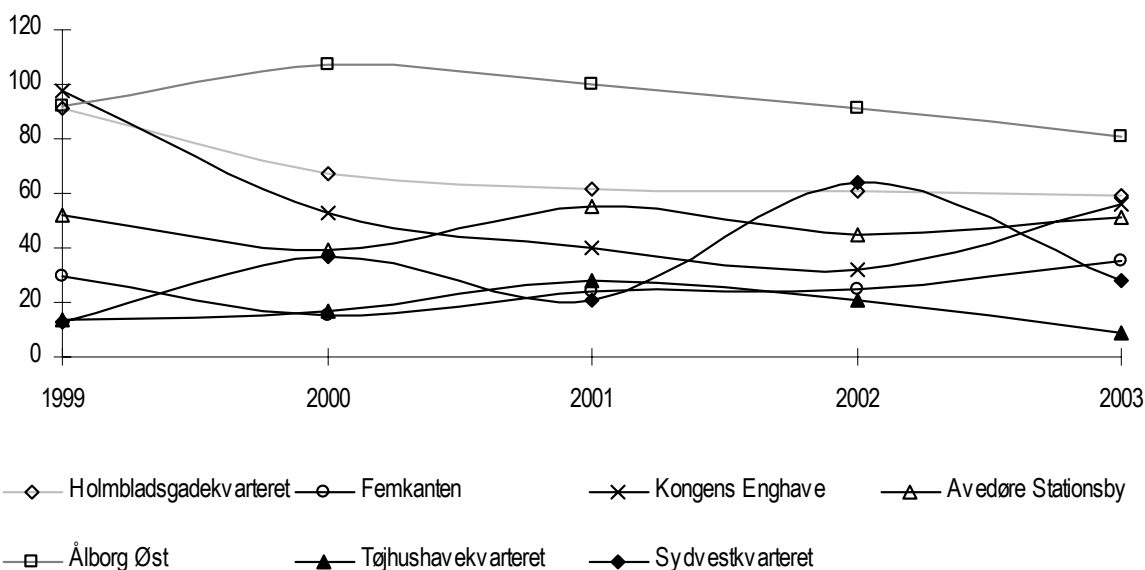
² Anmeldelser af tyveri af knallerter og cykler er kun medtaget i de tilfælde, hvor der er en sigtet på sagen.

Tabel 4. Antal anmeldelser af hærværk for de syv kvarterløft, 1999-2003.

	1999	2000	2001	2002	2003	Total	Middel
Holmbladsgadekvarteret	91	67	62	61	59	340	68
Femkanten	30	15	24	25	35	129	26
Kongens Enghave	98	53	40	32	56	279	56
Avedøre Stationsby	52	39	55	45	51	242	48
Ålborg Øst	92	107	100	91	81	471	94
Tøjhushavekvarteret	14	17	28	21	9	89	18
Sydvestkvarteret	13	37	21	64	28	163	33

Kilde: POLSAS.

Som det ses af tabel 4, er der med undtagelse af Tøjhushaven og Sydvestkvarteret sket et fald i anmeldt hærværk i løbet af kvarterløftindsatsen fra 1999 til 2002. Det lavere niveau for anmeldt hærværk fortsatte i 2003, hvor niveauet forblev lavere i næsten alle kvarterløftområder sammenlignet med niveauet i 1999.

Figur 2. Antal anmeldelser af hærværk, 1999-2003.

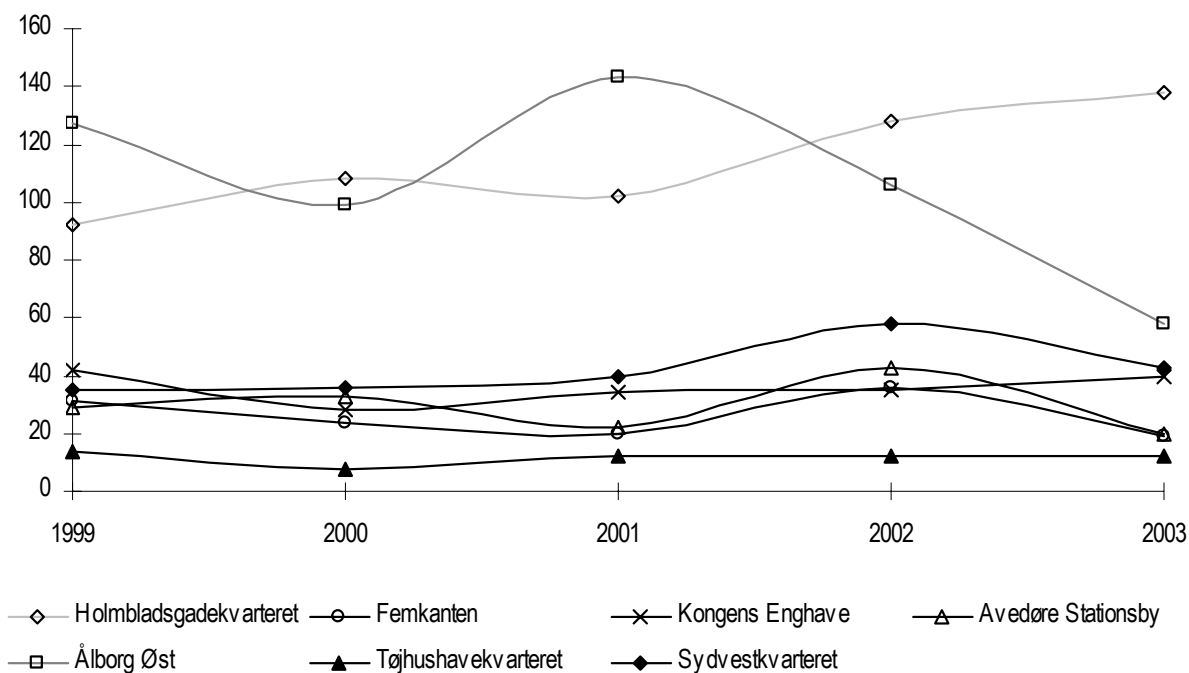
Figur 2 illustrerer udviklingen i antallet af anmeldelser af hærværk, og det ses bl.a., at der fra 1999 har været en nedgang i omfanget af hærværk i Holmbladsgadekvarteret. Figuren viser også, at der har været store udsving i omfanget af hærværk i især Sydvestkvarteret. Samlet set har der i hovedparten af de syv kvarterløft været færre anmeldelser af hærværk i både i 2002 og 2003 sammenlignet med 1999.

Tabel 5: Antal anmeldelser for indbrud i beboelse, 1999-2003.

	1999	2000	2001	2002	2003	Total	Middel
Holmbladsgadekvarteret	92	108	102	128	138	568	114
Femkanten	31	24	20	36	19	130	26
Kongens Enghave	42	28	34	35	40	179	36
Avedøre Stationsby	29	33	22	43	20	147	29
Ålborg Øst	127	99	143	106	58	533	107
Tøjhushavekvarteret	14	8	12	12	12	58	12
Sydvestkvarteret	35	36	40	58	43	212	42

Kilde: POLSAS.

Tabel 5 viser antal anmeldelser af indbrud, hvoraf det ses, at Holmbladsgadekvarteret og Ålborg Øst skiller sig ud som områder med flest anmeldelser. Det ses samtidig, at antallet af indbrud i Ålborg Øst er næsten halveret fra 2002 til 2003, hvorimod antallet er steget i Holmbladsgade. For alle øvrige kvarterløft: Femkanten, Kgs. Enghave, Avedøre Stationsby, Tøjhushavekvarteret og Sydvestkvarteret er der i nogle tilfælde tale om fald og i andre tilfælde tale om stigning, når man sammenligner antallet af indbrud i 1999 med 2002. Derimod er der færre anmeldte indbrud i fem ud af syv kvarterløft i 2003 sammenlignet med 1999.

Figur 3. Antal anmeldelser af indbrud, 1999-2003.

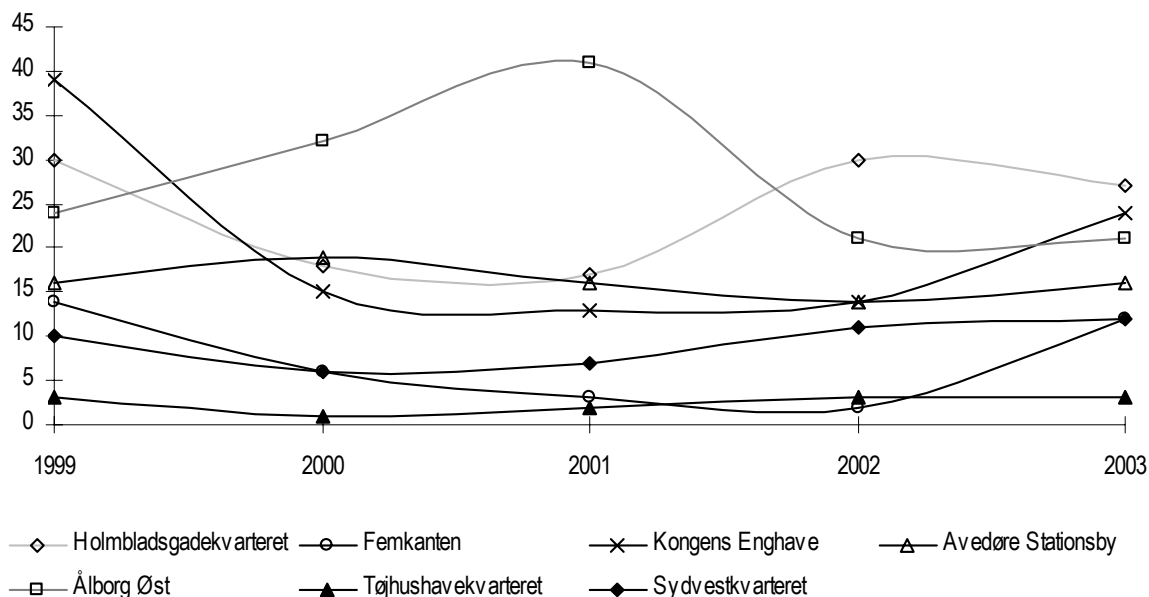
Som det ses af figur 3 ligger antallet af indbrud højt i både i Ålborg Øst og i Holmbladsgadekvarteret. Mens der i Holmbladsgade har været en stigning i omfanget af indbrud siden 2001, har der fra dette tidspunkt været en markant nedgang i Ålborg Øst. De øvrige kvarterløftområder følger et mønster der ligner hinanden, og lå i Femkanten, Kgs. Enghave, Avedøre Stationsby og Tøjhushavekvarteret på et lavere niveau i 2003 sammenlignet med 1999.

Tabel 6. Antal anmeldelser af vold for de syv kvarterløft, 1999-2003.

	1999	2000	2001	2002	2003	Total	Middel
Holmbladsgadekvarteret	30	18	17	30	27	122	24
Femkanten	14	6	3	2	12	37	7
Kongens Enghave	39	15	13	14	24	105	21
Avedøre Stationsby	16	19	16	14	16	81	16
Ålborg Øst	24	32	41	21	21	139	28
Tøjhushavekvarteret	3	1	2	3	3	12	2
Sydvestkvarteret	10	6	7	11	12	46	9

Kilde: POLSAS.

Det fremgår af tabel 6, at der i sket en reduktion i antallet af anmeldelser af vold i næsten alle kvarterløft både i perioden 1999 til 2002 og fra 1999 til 2003. I Tøjhushaven og Avedøre Stationsby er niveauet ret uændret gennem perioden, mens anmeldelser af vold i Ålborg Øst er steget indtil 2001 for derefter at falde igen.

Figur 4. Antal anmeldelser af vold, 1999-2003.

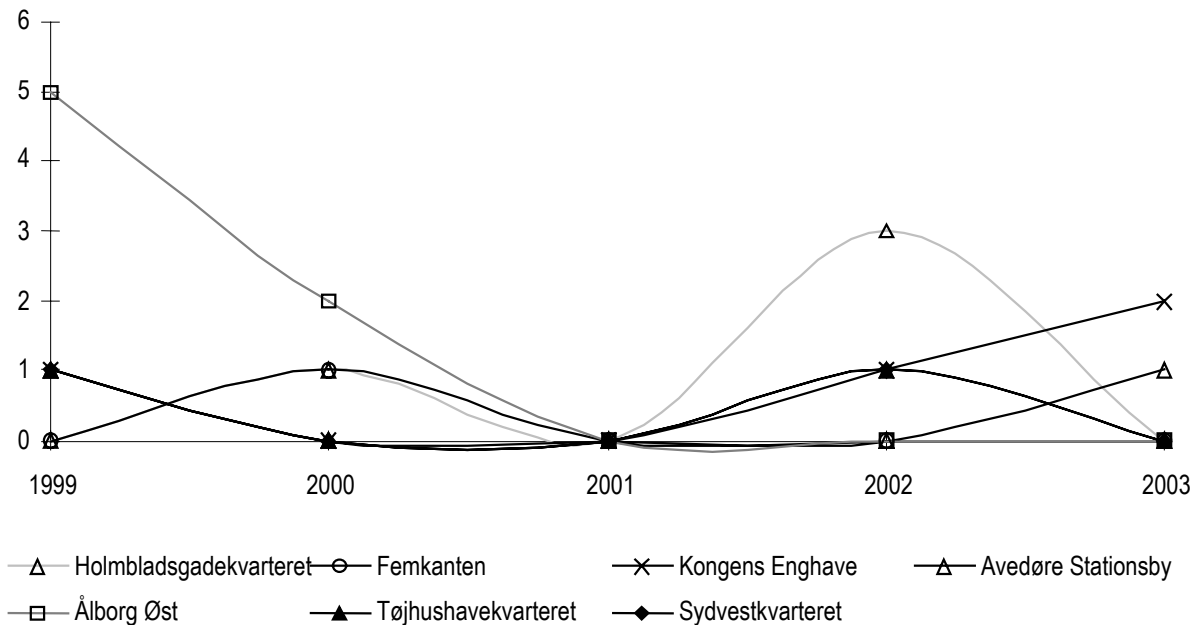
Figur 4 viser antallet af anmeldelser af vold i de syv kvarterløft, hvoraf det ses, at niveauet er særligt højt i Ålborg Øst. Ligesom for indbrud ses der i Ålborg Øst et væsentligt fald fra 2001. For næsten alle kvarterløft var der færre anmeldelser af vold både i 2002 og 2003 sammenlignet med 1999.

Tabel 7. Antal anmeldelser af forbrydelser mod liv og legeme, 1999-2003.

	1999	2000	2001	2002	2003	Total	Middel
Holmbladsgadekvarteret	0	1	0	3	0	4	1
Femkanten	0	1	0	0	0	1	0
Kongens Enghave	1	0	0	1	2	4	1
Avedøre Stationsby	1	0	0	0	1	2	0
Ålborg Øst	5	2	0	0	0	7	1
Tøjhusavekvarteret	1	0	0	1	0	2	0
Sydvestkvarteret	1	0	0	1	0	2	0

Kilde: POLSAS.

Tabel 7 viser, at Ålborg Øst skiller sig ud som det område, hvor antallet af forbrydelser mod liv og legeme er størst. Tabellen viser desuden, at der siden 2000 ikke har været anmeldt sådanne forbrydelser i Ålborg Øst, mens antallet fra 2000 til 2003 steg i andre områder. Der er dog samlet tale om meget få forbrydelser af denne art.

Figur 5. Antal anmeldelser af vold mod liv og legeme, 1999-2003.

Figur 5 illustrerer tydeligt, at der generelt er tale om meget få tilfælde af vold mod liv og legeme i de syv kvarterløftområder, og at der slet ingen anmeldelser var i 2001.

Tabel 1-7, figur 1-5 såvel som den samlede opgørelse af anmeldelser (bilag 1) i de syv kvarterløft viser, at der i nogle kvarterløft er store udsving mellem de enkelte år, mens udviklingen er rimelig stabil i andre områder fra 1999 til 2003. I hvert enkelt kvarterløft varierer omfanget af kriminalitet fra år til år, mens stigning og fald i anmeldt kriminalitet følger det samme mønster i næsten alle kvarterløft. Samlet betragtet er der imidlertid ingen entydig tendens til hverken stigning eller fald i det samlede antal anmeldelser. Dette peger på en høj grad af tilfældighed i omfanget af kriminalitet. Der er dog nogle former for kriminalitet, hvor man kan pege på sammenhænge mellem ændringer heri i forhold til kvarterløftindsatsen fra 1998 til 2002. Det drejer sig især om hærværk, som i perioden fra 1999 til 2002 er blevet formindsket i fem ud af syv kvarterløft. Indbrud blev formindsket i under halvdelen af områderne, når man ser på perioden fra 1999 til 2003, mens der i 2003 var markant færre indbrud i fem ud af de syv kvarterløft. Derudover var der i næsten alle kvarterløft færre anmeldte voldstilfælde, når man sammenligner 1999 med 2003.

Undersøgelse af beboernes tryghed

Som led i den overordnede evaluering af kvarterløftindsatsen blev der gennemført en interviewundersøgelse af SBI. Undersøgelsen var koncentreret om spørgsmål om kvarterets omdømme, de enkelte beboeres baggrund for at bo i området samt årsager til eventuelle planer for fraflytning. Undersøgelsen indeholdt også spørgsmål vedr. beboernes tryghed og gener af forskellige forhold i området.

Ved kvarterløftenes start og slutning blev et repræsentativt udsnit af beboere i kvarterløftområderne bedt om at vurdere deres kvarter. I interviewundersøgelsen er belyst interviewpersonernes opfattelse af forskellige sociale forhold ved hhv. starten af kvarterløftet i 1998 og i 2002. Blandt andet har de svaret på spørgsmål, der indikerer graden af tryghed, og i hvor høj grad de føler sig generet af forskellige former for kriminalitet og sociale problemer. Beboerne blev spurgte om, i hvor høj grad de føler sig generet af problemer som alkohol- og narkomisbrug, kriminalitet og hærværk, samt huspektakler og støj. De er også blevet spurgte, om der er steder i kvarteret, hvor de følger sig utrygge, når de færdes der. Desuden er de blevet spurgte, om de synes, at folk opfører sig dårligt, og om de har et godt eller dårligt forhold til andre beboere i kvarteret.

Det bør understreges, at det kun er et udsnit af beboerne, der deltog i interviewundersøgelsen, og pointeres at det ikke er de samme personer, som deltog i undersøgelsen i hhv. 1998 og 2002. Antallet af deltagere i hvert af de to år var derudover forskelligt - 842 personer i 1998 og 948 i 2002 - og der var heller ikke overensstemmelse i respondenternes alderssammensætning. De adspurgtes aldersfordeling sammenlignet med beboersammensætningen i området såvel som spørgsmålene i interviewundersøgelsen fremgår af bilag 2. Disse forhold er der dog taget højde for i den statistiske behandling.

I det følgende fokuseres på de beboere, som svarer, at de føler sig utrygge, og der søges forklaringer på sammenhænge mellem utryghed og forskellige socio-økonomiske forhold. Besvarelsene er derfor blevet belyst i forhold til en række baggrundsvariable som køn, alder, socialgruppe, husstandstype og etnisk baggrund samt forskellige forhold vedr. interviewpersonernes bolig. Dette giver en karakteristik af hvilke grupper af beboere, der især giver udtryk for, at de føler sig utrygge i deres boligområde.

Tabel 8 viser, at i alle kvartererne var der i 1998 en tredjedel eller flere blandt beboerne, som svarede ja til, at der var steder i området, hvor de ikke følte sig trygge – det gjaldt især for Femkanten, Avedøre Stationsby og Ålborg Øst. I fire af områderne – Femkanten, Kgs. Enghave, Avedøre Stationsby og Sydvestkvarteret er der tendenser til mindre utryghed i 2002. I Ålborg Øst er der tendens til øget utryghed.

Tabel 8. Udviklingen i beboernes tryghed ved området. Andelen af beboere, som svarer ja til, at der er steder i området, hvor de ikke føler sig trygge 1998 og 2002.

	1998	2002	Ændring %
Holmbladsgadekvarteret	36	38	2
Femkanten	45	31	-14
Kongens Enghave	38	32	-6
Avedøre Stationsby	44	38	-6
Ålborg Øst	41	49	8
Tøjhushavekvarteret	30	31	1
Sydvestkvarteret	35	26	-9

Kilde: Telefoninterviews 1998 (n=842) og 2002 (n=948).

Der er i undersøgelsen spurgt, om beboerne selv føler sig generet af tre forskellige former for kriminalitet, hhv. tyveri og indbrud, hærværk, samt vold og slagsmål. Et ja-svar til spørgsmålet behøver ikke at betyde, at respondenterne nødvendigvis selv har været ude for denne kriminalitet, men at omtale af den har fået dem til at føle sig utrygge. Besvarelsen kan således bl.a. afhænge af, i hvor høj grad der aktuelt har været medieomtale af kriminalitet i kvarteret, men giver et indtryk af, i hvor høj grad beboerne føler sig trygge i områderne.

Tabel 9. Udviklingen i kriminalitet og hærværk. Andelen af beboere, som svarer ja til, at de føler sig generet af forskellige former for kriminalitet og hærværk i kvarteret 1998 og 2002.

	1998	2002	Ændring
Tyveri og indbrud			
Holmbladsgadekvarteret	26	20	-6
Femkanten	38	28	-10
Kongens Enghave	29	17	-12
Avedøre Stationsby	36	36	0
Ålborg Øst	47	38	-9
Tøjhushavekvarteret	29	20	-9
Sydvestkvarteret	33	35	2
Middel	34	28	
Hærværk			
Holmbladsgadekvarteret	35	34	-2
Femkanten	29	31	2
Kongens Enghave	28	18	-10
Avedøre Stationsby	31	36	5
Ålborg Øst	28	20	-8
Tøjhushavekvarteret	19	31	12
Sydvestkvarteret	14	16	2
Middel	26	27	
Vold og slagsmål			
Holmbladsgadekvarteret	24	25	1
Femkanten	24	23	-1
Kongens Enghave	18	12	-6
Avedøre Stationsby	8	24	16
Ålborg Øst	21	16	-5
Tøjhushavekvarteret	5	13	8
Sydvestkvarteret	3	10	7
Middel	15	18	

Kilde: Telefoninterviews 1998 og 2002.

Som det fremgår af tabel 9 har en stor del af de adspurgte beboere i de syv kvarterløft følt sig generet af tyveri og indbrud – i 1998 flest især i Ålborg Øst (næsten halvdelen) samt i Avedøre Stationsby og Femkanten. Med undtagelse af Sydvestkvarteret var der i 2002 færre, der følte sig generet af denne form for kriminalitet. Middeltallet for gener i forhold til tyveri og indbrud viser, at der har været en samlet nedgang i perioden fra 1998 til 2002 i de syv kvarterløft.

Interviewundersøgelsen viser, at hærværk også har været et problem for mange beboere i kvartererne og især i Holmbladsgadekvarteret samt Avedøre Stationsby. Der er tendenser til en formindskelse af problemerne i Kgs. Enghave og Ålborg Øst. I Tøjhushaven er der derimod sket en markant forøgelse af problemerne, således at området nu er kommet op blandt de tre værst ramte områder. Når man vurderer den gennemsnitlige udvikling fra 1998 til 2002 ses det, at der er sket en mindre stigning i andelen af beboere, som føler sig generet af hærværk.

Der er stor forskel på, hvordan de adspurgte beboere vurderer problemer med vold og slagsmål i de syv områder. Mens mange følte sig generet og utrygge i Holmbladsgadekvarteret, Femkanten, Ålborg Øst og Kongens Enghave i 1998, var det et mindre problem i de resterende områder – Avedøre Stationsby, Tøjhushaven og Sydvestkvarteret. I de sidstnævnte tre områder er der imidlertid i 2002 sket en markant stigning i andelen af beboere, som føler sig generet. Middeltallet viser, at der er sket en stigning i beboernes gener i forhold til vold og slagsmål, når de syv kvarterløft betragtes samlet. Når man ser på den samlede udvikling af gener fra tyveri og indbrud, hærværk og vold i perioden, hvor der har været en kvarterløftindsats, må det konkluderes, at beboerne har oplevet en positiv udvikling i forhold til tyveri og indbrud, mens der er flere, der føler sig generet af hærværk, såvel som vold og slagsmål.

Beboerne er blevet spurgt, om de føler sig generet af, at der sidder folk og drikker på gaden, eller om de føler sig generet af narkomaner i området. Der kan være to årsager til, at disse forhold kan ændre sig. Den ene årsag kan være, at der rent faktisk er færre problemer med alkohol og narko blandt beboerne. Den anden årsag kan være, at man har givet misbrugerne bedre væresteder, således at de ikke behøver at sidde på gaden, men kan opholde sig steder, hvor de ikke virker så iøjnefaldende. I flere af områderne har man etableret væresteder. I Holmbladsgadekvarteret, Femkanten, Kgs. Enghave og Avedøre Stationsby og Ålborg Øst er der gjort en indsats over for alkoholikere, mens Kgs. Enghave er det eneste område med en indsats over for stofmisbrugere.

Tabel 10. Udviklingen i problemer med misbrugere. Andelen af beboere, som svarer ja til, at de selv føler sig generet af problemer med misbrugere i kvarteret, 1998 og 2002.

	1998	2002	Ændring
Folk der drikker på gaden			
Holmbladsgadekvarteret	30	22	-8
Femkanten	25	28	3
Kongens Enghave	33	33	0
Avedøre Stationsby	19	22	3
Ålborg Øst	27	23	-4
Tøjhushavekvarteret	25	27	2
Sydvestkvarteret	17	15	-2
Middel	25	24	
Narkomaner o.l.			
Holmbladsgadekvarteret	23	17	-6
Femkanten	36	31	-5
Kongens Enghave	26	23	-3
Avedøre Stationsby	17	16	-1
Ålborg Øst	18	6	-12
Tøjhushavekvarteret	17	13	-4
Sydvestkvarteret	12	16	4
Middel	21	17	

Kilde: Telefoninterviews 1998 og 2002.

Tabel 10 viser, at det især var i de københavnske kvarterer, at beboerne tidligere følte sig generet af folk, der drikker på gaderne. Især i Holmbladsgadekvarteret er der sket en markant reduktion af problemet, mens der i de øvrige kvarterer kun er sket mindre ændringer. I Femkanten, Avedøre Stationsby og Tøjhushavekvarteret er der en mindre stigning i antallet af personer, der føler sig generet af folk, der drikker på gaden. Middeltallet viser, at der samlet betraget er en svag nedgang i antallet af beboere, som føler sig generet af folk, som drikker på gaden. Middeltallet viser også, at der er en tendens til, at færre føler sig generet af narkomaner. De individuelle tal viser, at dette især gør sig gældende i Ålborg Øst.

Ud over egentlig kriminalitet, som måske kun få beboere har været direkte involveret i, men ellers kun har hørt om, er der andre forhold der kan skabe utryghed. Det kan blandt andet være gener i form af husspektakler eller støj fra naboerne.

Tabel 11. Udviklingen i gener fra naboer. Andelen af beboere, som svarer ja til at de føler sig generet af problemer med husspektakler eller støj fra andre beboere i kvarteret, 1998 og 2002.

	1998	2002	Ændring
Holmbladsgadekvarteret	34	22	-12
Femkanten	26	28	2
Kongens Enghave	23	26	3
Avedøre Stationsby	18	25	7
Ålborg Øst	16	14	-2
Tøjhushavekvarteret	18	16	-2
Sydvestkvarteret	10	10	0
Middel	21	20	

Kilde: Telefoninterviews 1998 og 2002.

I tabel 11 ses, hvor stor en del af beboerne, der har følt sig direkte generet af husspektakler eller støj fra naboerne. Problemerne var i 1998 størst i de københavnske kvarterer, især i Holmbladsgadekvarteret. Her er der sket en

væsentlig reduktion af problemerne. I de øvrige områder er der ikke sket store ændringer, dog er der i Avedøre Stationsby en tendens til øgede problemer. Samlet betragtet viser middeltallet, at der kun er sket en mindre nedgang i andelen af beboere, som føler sig generet af husspektakler eller støj fra naboerne.

I nogle af kvarterløftområderne - Ålborg Øst, Holmbladsgadekvarteret og Tøjhushaven - var der ifølge interviewundersøgelsen flere beboere, der føler sig utrygge i 2002 end i 1998, hvilket de involverede i kvarterløftindsatsen, nærbetjente og SSP medarbejdere, står uforstående overfor. Alle peger de på, at trygheden under kvarterløftindsatsen er øget i kraft af især friarealforbedringer, bedre og øget belysning, aktiviteter og fællesrum, som man har etableret i disse områder.

De uoverensstemmelser der er mellem beboernes oplevelse af kriminalitet mv. og den faktiske kriminalitet kan som tidligere nævnt være præget af, at beboernes besvarelser er subjektive og kan være relateret til aktuelle hændelser i bydelen, der måske ikke afspejler den generelle udvikling. Det billede der tegner sig af beboernes tryghed kan også være præget af en grad af tilfældighed og forklares med, at der er fokus på spørgsmålet. Desuden er det ikke de samme interviewpersoner, der har deltaget i undersøgelsen i 1998 som i 2002. Selvom interviewpopulationen anses for at være repræsentativ for kvarterløftområderne i begge år, kan uoverensstemmelserne mellem beboernes og nøglepersoners oplevelse til dels forklares ved forskelle i interviewpopulationen.

Undersøgelse af beboernes tryghed i forhold til køn, alder mv.

Kriminalitet og hærværk har en meget stor betydning for beboernes følelse af tilknytning til og velbefindende i deres boligområde. Beboernes subjektive oplevelse af tryghed såvel som kriminalitet har sammenhæng med bl.a. køn og alder. Ældre er ofte mere påvirkede af oplevelser med eller omtale af kriminalitet sammenlignet med andre aldersgrupper. Til trods for at den faktiske kriminalitet kan være formindsket, kan oplevelsen af utryghed godt være stor og endog øges. Dette gør sig ikke kun gældende for de ældre, men for alle aldersgrupper.

I det følgende vil blive præsenteret en række tabeller, der beskriver spørgsmål om tryghed i forhold til køn og alder såvel som i forhold til en række socio-økonomiske forhold. Tabellerne har til formål at give en karakteristik af beboerne i de syv kvarterløft og deres forhold til tryghed i eget boligområde. Tabellerne viser den samlede udvikling for de syv kvarterløftområder, idet antallet af interviewpersoner i de enkelte kvarterer ikke er stort nok, når de inddeles i grupperinger som f.eks. socialgruppe (7 grupperinger), alder (5 grupperinger) mv.

Tabel 12. Udvikling i mænd og kvinders tryghed. Andel af beboere, som svarer ja til, at der er steder i området, hvor de ikke føler sig trygge, 1998 og 2002, i pct.

	1998	2002	Ændring
Mænd	26	25	-1
Kvinder	51	44	-7

Kilde: Telefoninterviews 1998 og 2002.

Som det ses af tabel 12, var der i 1998 næsten dobbelt så mange kvinder som mænd, der svarer ja til, at der er steder i området, hvor de ikke føler sig trygge. Denne andel faldt i 2002.

Tabel 13. Andelen af beboere, som svarer ja til, at der er steder i området, hvor de ikke føler sig trygge, 1998 og 2002, fordelt på alder, i pct.

	1998	2002	Ændring
18-24 år	37	50	13
25-34 år	40	36	-4
35-49 år	41	33	-8
50-66 år	35	27	-8
67 og derover	38	31	-7

Kilde: Telefoninterviews 1998 og 2002.

Tabel 13 viser at det, både i 1998 og i 2002, især var de yngre, som angav, at det var steder, hvor de ikke følte sig trygge. I 2002 var andelen af unge mellem 18-24 år, som følte sig utrygge steget markant. Mod forventning er andelen af ældre på 67 år og derover som føler sig utrygge ikke større end andre aldersgrupper.

Tabel 14. Andelen af beboere, som svarer ja til, at der er steder i området, hvor de ikke føler sig trygge, 1998 og 2002, fordelt på husstandstype, i pct.

	1998	2002	Ændring
Enlige uden børn	34	31	-3
Enlige med børn	44	51	7
Par uden børn	38	36	-2
Par med børn	48	36	-12
Øvrige	33	30	-3

Kilde: Telefoninterviews 1998 og 2002.

Tabel 14 viser, at det især er par og enlige med børn der føler sig utrygge. For de enlige med børn er andelen der føler sig utrygge i 2002 steget i forhold til 1998, mens andelen af par med børn er faldet markant.

Tabel 15. Andelen af beboere, som svarer ja til, at der er steder i området, hvor de ikke føler sig trygge, 1998 og 2002, fordelt på socialgrupper, i pct.

	1998	2002	Ændring %
Førtidspensionister	37	30	-7
Kontanthjælpsmodtagere mv.	31	33	2
Folkepensionister	39	29	-10
Arbejdsløse mv.	43	31	-12
Studerende	40	40	0
Beskæftigede med lav indkomst	38	38	0
Beskæftigede m. middel-høj indkomst	38	35	-3

Kilde: Telefoninterviews 1998 og 2002.

Som det ses af tabel 15, er der ikke markante forskelle på hvilke socialgrupper, der føler utryghed i deres boligområde hverken i 1998 eller i 2002 - dog var andelen af de arbejdsløse og studerende en smule større sammenlignet med de øvrige socialgrupper. For de arbejdsløses vedkommende såvel som for folkepensionister og førtidspensionister er der sket en markant nedgang i antallet af beboere, der føler sig utrygge.

Tabel 16. Andelen af beboere, som svarer ja til, at der er steder i området, hvor de ikke føler sig trygge, 1998 og 2002, fordelt på etnisk baggrund, i pct.

	1998	2002	Ændring %
Danskere	38	35	-3
Rige lande	56	47	-9
Øvrige lande, første generation	37	27	-10
Øvrige lande, efterkommere	50	33	-17

Kilde: Telefoninterviews 1998 og 2002.

Tabel 16 viser, at det især er beboere fra rige lande der svarer ja til, at der er steder i området, hvor de følte sig utrygge. Derudover er det især efterkommere fra øvrige lande, der følte sig utrygge i 1998. I 2002 var andelen af efterkommere, som er utrygge, reduceret markant, men også indvandrere af første generation er mindsket væsentligt. Det skal understreges, at danskere samlet betragtet udgør langt hovedparten af beboerne i kvarterløftområderne, nemlig 91%, mens indvandrere af første generation udgør 6%, beboere fra rige lande udgør 2% og efterkommere fra øvrige lande udgør mindre end 1% i 1998. I 2002 var den etniske beboersammensætning 88% danskere, 2% fra rige lande, 9% første generation indvandrere og mindre end 1% som var efterkommere.

Tabel 17. Andelen af beboere, som svarer ja til, at der er steder i området, hvor de ikke føler sig trygge, 1998 og 2002, fordelt på ejerform, i pct.

	1998	2002	Ændring %
Ejerboliger i enfamiliehuse	34	31	-3
Ejerlejligheder	38	28	-10
Andelsboliger	41	42	1
Almene boliger	38	36	-2
Private udlejningsboliger mv.	41	33	-8

Kilde: Telefoninterviews 1998 og 2002.

Som det ses af tabel 17 var det, både i 1998 og i 2002, især beboere i andelsboliger, som angav, at der er steder i området, hvor de følte sig utrygge. Dernæst var det i 1998 især beboere i private udlejningsboliger, der følte sig utrygge, mens disse beboere såvel som beboere i ejerlejligheder især oplevede større tryghed i 2002.

Tabel 18. Andelen af beboere, som svarer ja til, at der er steder i området, hvor de ikke føler sig trygge, 1998 og 2002, fordelt på lejer- og lejebolig i pct.

	1998	2002	Ændring
Lejebolig	39	37	-2
Ejerbolig	35	30	-5

Kilde: Telefoninterviews 1998 og 2002.

Tabel 18 viser, at i såvel 1998 som i 2002 var det tydeligvis beboere i lejeboliger, der følte sig utrygge i bestemte områder. I alle syv kvarterløft boede langt størstedelen af beboere i lejebolig, mens ejerboliger kun udgør ca. 1/4 af den samlede boligmasse samlet betragtet.

Tabel 19. Andelen af beboere, som svarer ja til, at der er steder i området, hvor de ikke føler sig trygge, 1998 og 2002, fordelt på boliger efter opførselsår, i pct.

	1998	2002	Ændring
Før 1940	38	35	-3
1940-1965	38	28	-10
1965-1979	42	37	-5
1980 og senere	36	40	4

Kilde: Telefoninterviews 1998 og 2002.

Som det ses af tabel 19, er det især beboere som bor i byggeri fra perioden 1965 til 1979, der føler sig utrygge. Der er ikke sket store ændringer i beboernes tryghed i forhold til alderen på deres boligbebyggelse, dog undtaget beboerne som bor i byggeri fra 1940 til 1965. De beboere følte større tryghed ved at færdes i deres boligområde i 2002 sammenlignet med 1998.

Tabel 20. Andelen af beboere, som svarer ja til, at der er steder i området, hvor de ikke føler sig trygge, 1998 og 2002, fordelt efter antal år siden indflytning, i pct.

	1998	2002	Ændring
Mindre end 2 år	40	40	0
2 til 5 år	39	37	-2
6 til 9 år	36	33	-3
10 eller flere år	38	29	-9

Kilde: Telefoninterviews 1998 og 2002.

Tabel 20 viser, at det især er beboere, der har boet mindre end 2 år i området, som føler sig utrygge, men at der generelt ikke er stor forskel på beboernes tryghed i forhold til, om de har boet i området i kort eller lang tid.

Regressionsanalyser med henblik på forklaring af utryghed

For yderligere at søge forklaringer på hvilke faktorer, der er mest afgørende for, at beboerne føler sig utrygge, er der lavet en række regressionsanalyser (jf. bilag 3 og 4). I regressionsanalyserne er beregnet hvilke variable, som bedst – statistisk set - forklarer, at man føler sig utryg i området. Den første kørsel er baseret på det samlede datasæt for 1998 og 2002. Resultatet heraf er følgende:

- Kvinder føler sig mere utrygge end mænd.
- Danskere føler sig generelt mere utrygge sammenlignet med første generation indvandrere samt efterkommere.
- Det er især husstande med børn - både enlige og par med børn, der føler sig utrygge.
- De beboere der føler sig mest utrygge har middel til høj indkomst.
- De beboere som bor i andelsbolig er generelt mest utrygge.

Nogle af de forhold der gør, at man føler sig utryg er især folk, som drikker på gaden, vold og slagsmål samt hærværk. Desuden medvirker tyveri og indbrud samt meget snavs, forfald og graffiti til utryghed. Regressionsanalysen viser også, at en forklaring på at man føler sig utryg er, at man bor i Avedøre Stationsby og Ålborg Øst.

Regressionsanalyserne for 1998 hhv. 2002 viser en forskel i de variable, som forklarer utryghed. Hvor det i 1998 især var par med børn, der følte sig utrygge, så var det i 2002 beboere i andelsboliger. Dette kan forklares med, at andelshaverne er flyttet til området i forbindelse med omdannelse af lejeboliger til andelsboliger, og at der dermed er tale om en ændret beboermasse. Andelshavere er en mere stabil beboergruppe, og de vil ofte være engageret i bomiljøet generelt såvel som interesseret i forbedring og vedligehold-

delse af boligen og omkringliggende områder. Beboere i andelsboliger vil derfor typiske være relativt mere generet af forhold, som skæmmer deres boligområde.

Gennemgående er der sket store ændringer af beboersammensætningen i løbet af kvarterløftindsatsen. Stigning i antallet af andelsboligejere kan være en forklaring på ændringer i beboernes socio-økonomiske baggrund. Den gennemsnitlige indkomst blev øget i alle kvarterløftområder med undtagelse af Holmbladsgade og Ålborg Øst. Indkomstniveauet i kvarterløftområderne er dog stadig under det samlede kommunale gennemsnit. Beskæftigelsen er også gået frem i de fleste kvarterløftområder - Holmbladsgade, Kgs. Enghave, Tøjhushaven, Sydvestkvarteret og især i Avedøre Stationsby, mens den er faldet i Femkanten og Ålborg Øst. Antallet af førtidspensionister er faldet i Avedøre Stationsby, Ålborg Øst og Sydvestkvarteret, mens der er flere på overførselsindkomster i Ålborg Øst og Tøjhushaven. Samlet set er der kommet flere med høj indkomst i Tøjhushaven. Den relative andel af indvandrere og efterkommere er mindsket i Holmbladsgade samt Avedøre Stationsby og øget i Femkanten i 2002 sammenlignet med 1998.

Kvarterøftindsatsernes effekt på kriminalitet og tryghed – vurderet ved nøglepersoner fra områderne

I de foregående to kapitler er opgørelser over den faktiske kriminalitet i de syv kvarterløft samt resultaterne fra interviewundersøgelsen vedr. tryghed blevet præsenteret og diskuteret. I det følgende redegøres for hvilke tiltag, man har gjort i de enkelte kvarterløft, og der fokuseres på en række nøglepersoners vurdering af indsatsernes betydning for trygheden og kriminaliteten i de syv kvarterløftområder. Kilder er i denne sammenhæng først og fremmest centrale aktører i kvarterløftene - Jan Lindboe fra Femkanten, Lykke Leonardsen fra Kgs. Enghave, Grethe Andreasen og Per Thornborg fra Ålborg Øst, Pia Høyer fra Tøjhushaven, Karen Sommer fra Sydvestkvarteret samt Eva Damgaard, styregruppeformand fra kvarterløft Holmbladsgade og Peter Nielsen fra Carl Bro vedr. Avedøre Stationsby. Nærbetjent Ole Clausen, Tøjhushaven og nærbetjent Anton Justesen, Ålborg Øst er også blevet interviewet vedr. kvarterløftindsatsernes betydning for kriminalitet og tryghed. Desuden er årsrapporter og indberetninger fra kvarterløftene medtaget i vurderingen af indsatserne.

Kvarterløftene har med få undtagelser ikke igangsat projekter, som har været rettet specifikt imod at bekæmpe kriminalitet. Til gengæld har de fleste projekter haft til formål at øge trygheden. Indsatserne har samlet betraget været rettet mod opgradering af de fysiske omgivelser - renovering af bolig-ejendomme og forbedring af friarealer. Der er også i de fleste kvarterløft arbejdet med at forbedre belysningen og skabe aktiviteter og væresteder især for børn og unge, men også for andre beboergrupper.

Start- og årsrapporter fra de syv kvarterløftområder danner i det følgende baggrund for en analyse af hvilke indsatses, der er gennemført i kvarterløftene. Ser man på projekterne ud fra den aktivitet, man har igangsat, så danner der sig følgende hovedgrupper af projekter.

- planlægning, etablering og forbedring af fysiske forhold/funktioner i kvarteret
- forbedring af sektorer drift og udvikling
- miljø (agenda 21)
- dannelse af netværk i kvarteret
- sociale projekter
- lokal identitet og ressourcer til demokratisk deltagelse.

Samlet giver disse forskellige indsatsområder et billede af kvarterløftenes karakter. Projektkategoriernes fordeling på hvert område fremgår af tabel 21.

Tabel 21. Projektkategoriernes fordeling på hvert område, i pct.

Projektkategoriernes fordeling på hvert område	Alle	Avedøre	Kgs. Enghave	Holmbladsgade	Kolding	Ålborg	Femkanten	Randers
Generel information	3	0	4	3	3	0	7	3
Byfysik – planlægning for kvarteret	2	0	3	0	3	8	2	3
Byfysik – byfunktioner	9	8	7	5	8	31	4	7
Byfysik – boliger og boligens friarealer	6	4	6	1	14	0	2	28
Byfysik – gader, veje og pladser	14	4	14	20	16	8	9	10
Byfysik – værested, beboerhus, m.m.	6	13	4	6	3	8	0	10
Byfysik - inventar, forskøn., renholdelse	5	4	6	9	3	3	0	0
Miljøprojekt, agenda 21	8	8	8	6	19	3	4	7
Boligmekanismer og boligliv	2	0	6	3	3	0	0	0
Erhvervsudvikling	2	0	1	3	0	6	0	7
Den kommunale service	4	0	10	2	3	3	4	0
Åbne arrangementer	6	4	4	7	5	0	11	7
Mødested, generelt for alle	2	8	0	1	0	3	9	0
Netværk, mødested for bestemt interesse	4	4	4	5	0	3	9	3
Mødested, værested for specifik gruppe	5	4	3	5	5	6	7	7
Netværk, forening for specifikke grupper	3	0	0	5	3	0	7	0
Beskæftigelse	5	13	11	3	0	3	2	0
Sociale projekter	9	25	3	9	8	6	13	7
Beboeres organisering og ressourcer	2	0	1	2	3	6	4	0
Lokalhistorie aktiviteter og lokal identitet	3	0	4	2	3	6	4	0
Andet	0	0	1	0	0	0	0	0
	100	100	100	100	100	100	100	100
Antal projekter i alt	339	24	72	96	37	36	45	29

Som det ses af tabel 21, er hovedparten af projekterne tilegnet forbedring og fornyelse af gader, veje og pladser samt etablering af byfunktioner. Derudover er der især igangsat miljø- og sociale projekter. I Avedøre Stationsby har man lagt vægt på sociale- og beskæftigelsesprojekter og på at etablere væresteder for beboerne. I Ålborg Øst har man i særlig høj grad søgt at etablere nye byfunktioner

Projekterne er blevet kategoriseret i forhold til hvilke målgrupper, de har haft, hvilket fremgår af tabel 22.

Tabel 22. Projekternes målgrupper, i pct.

Projekter med angivelse af primære målgruppe	Alle	Avedøre	Kgs. Enghave	Holmbladsgade	Kolding	Ålborg	Femkanten	Randers
Uspecificeret alle	62	23	59	60	77	62	74	62
Børn og unge	22	69	18	20	10	15	35	10
Voksne - 20-60 år	4	8	3	12	0	0	0	0
Ældre - over 60 år	6	0	5	7	0	0	18	3
Etniske minoriteter	7	23	5	8	0	0	15	0
Ledige	5	8	8	3	3	0	9	3
Socialt udsatte	8	31	3	7	7	8	15	7
Specifik åbne grupper	3	8	0	2	3	15	3	0
Specifik afgrænset gruppe	7	0	3	15	0	8	9	7
Kvinder og piger	3	15	3	2	0	0	3	0
Beboere i nærområdet	1	0	2	0	3	0	0	0
Antal projekter med 1. prioritet	240	13	61	60	30	13	34	29
Antal projekter i alt	277	19	64	69	33	20	43	29

Som det ses af tabel 22, er det karakteristisk, at projekterne først og fremmest retter sig bredt mod alle persongrupper og dernæst mod børn og unge. De resterende projekter fordeler sig på andre persongrupper, herunder socialt udsatte, etniske minoriteter samt kvinder og piger. Næsten alle områderne har i et eller andet omfang haft indsatser i forhold til at skabe væresteder og aktiviteter for unge. Erfaringer fra andre indsatser og projekter viser, at sådanne tiltag har en positiv effekt i forhold til at aktivere børn og unge på en konstruktiv måde samt give dem et positivt tilhørsforhold til deres boligområde. Væresteder og aktiviteter for børn og unge afholder samtidig de unge fra at opholde sig på fællesarealer som butikcentre, legepladser mv., hvor deres adfærd kan virke skræmmende og gøre andre beboere utrygge. Erfaringer viser, at de opsøgende medarbejdere kan være en god måde at få kontakt til de unge.

Graffiti er et tegn på kriminalitet og indbyder til andre former for hærværk. For mange mennesker signalerer graffiti forfald og virker krænkende. Fjernelse af graffiti giver derfor både større tryghed og mindsker risikoen for yderligere hærværk. Fornyelse og istandsættelse er i det hele taget et positivt signal til beboerne, mens manglende vedligeholdelse udtrykker ligegyldighed og kan animere til hærværk.

Mange føler sig utrygge og krænket af graffiti.

Erfaring fra andre projekter viser, at kriminalpræventive indsatser, som en kombination af fysiske forbedringer og sociale initiativer med en særlig indsats for at styrke børns og unges vilkår og trivsel, har medvirket til at nedbringe kriminaliteten og især til at øge trivslen. De fysiske forbedringer gælder klassiske kriminalpræventive tiltag, hvor målet er at forebygge indbrud, hærværk og utryghed ved. f.eks. rigtig belysning, attraktive udearealer, overskuelighed, teknisk sikring mv. Erfaringen viser for eksempel, at kriminalitet falder, hvor indgangspartier til boligerne er synlige. De gode erfaringer med sociale initiativer har handlet om at styrke sammenholdet i en bebyggelse, at skabe integration gennem fælles oplevelser og aktiviteter. Sociale indsatser har også fokuseret på at bekæmpe konflikter, der kan skyldes interessemodsætninger og manglende forståelse beboerne imellem.

Kvarterløftindsatserne

Den største indsats i kvarterløftområderne har været rettet mod opgradering af de fysiske omgivelser i form af renovering og udsmykning af boligejendomme. Derudover har der generelt været fokus på friarealforbedringer og belysning. Kvarterløftene har med få undtagelser (Holmbladsgade) ikke igangsat projekter, som har været rettet specifikt mod at bekæmpe kriminalitet. I mange tilfælde har det dog været med i overvejelserne ved de projekter, der er sat i gang. Det der i stedet har været fokus på i de fleste kvarterløft er spørgsmålet om tryghed og sikkerhed.

Fokus i kvarterløftene har gennemgående været på det fælles rum, og indsatsen har handlet om at give flertallet, og ikke kun en lille gruppe, ejerskab til fællesområderne. Det har man gjort ved at lægge aktiviteter ud, ved at forskønne områderne, ved at vænne folk til forskellige traditioner der bygges op og derved bruge de offentlige rum. Et af midlerne har været at gøre det fælles rum lyst og gennemsigtigt, så alle kan føle sig sikre og trygge ved at være der.

I det følgende beskrives et udvalg af tiltag i og erfaringer fra de enkelte kvarterløft. De hidtidige indsatser i de syv første kvarterløft peger på, at det er gavnligt at indtænke kriminalpræventive ideer i fremtidige projekter. De tiltag der herefter beskrives, kan således danne grundlag for og inspirere til fremtidige kriminalpræventive og tryghedsskabende initiativer i boligområder.

Friarealforbedringer og belysning

Det der overordnet set kendetegner kvarterløftindsatsen i samtlige områder er, at der har været en lang række projekter til opgradering af friarealer. Der er også generelt arbejdet med at forbedre belysning på stisystemer og andre fællesarealer. Der er gjort en indsats for at forhindre eller fjerne graffiti, fordi det for mange skaber utryghed og også indbyder til kriminalitet. I Holmbladsgade har man f.eks. lavet aftale med de store boligselskaber om, at man fjerner graffiti samme dag, som det bliver lavet. Man har også sørget for at bruge materialer, som ikke appellerer til graffiti. Der er i øvrigt lavet en belysningsplan for udsatte strækninger, hvor dioder antænder lyset ved færdsel i området. Derudover er der på alle husgavle i Holmbladsgade opsat lamper og der er desuden i beplantningen indtænkt, at der ikke skal kunne ligge nogen på lur. Dette har samlet skabt større tryghed - især for de ældre beboere.

Kvarterløftindsatsen i andre områder har fokuseret på at reducere de steder, der udgør mørke pletter og de områder, hvor det føltes utrygt at færdes. Der er blevet anlagt legepladser, aktivitetspladser, familiepark mv., hvilket har skabt meget mere liv i og omkring fællesarealerne. Der er i forbindelse med friarealforbedringerne lavet bedre belysning i områder, der var mørke og uigennemsigtige, f.eks. pga. store træer. Områderne er blevet mere indbydende at færdes i og bruges derfor mere.

I Femkanten er der lavet nye fælleshuse i gårdene i de store karreer, og der er sket en gennemgribende renovering af gårdanlæggene med legepladser til børnene og siddepladser til de voksne. Gennem brugen af fællesarealerne har der udviklet sig sociale fællesskaber, hvilket skaber tryghed.

I Ålborg Øst er lavet en række tiltag, hvor man søger at tiltrække udefra kommende brugere. Det drejer sig bl.a. om rulleskøjtebanerne på stisystemet.

Aktiviteter, væresteder mv. for børn og unge

Der er i de fleste kvarterløft etableret aktiviteter og/eller væresteder for børn og unge både for at give dem nogle fritidstilbud, men også med tanke på at holde dem væk fra kriminalitet. I mange af kvarterløftområderne opholdt mange af de unge sig på gadehjørnerne, hvilket gav et dårligt og utrygt miljø. Der er gennemgående lagt vægt på aktiviteter som idræt og dans, og det er samlet set lykkedes at få de unge engageret i mange forskellige ting.

I Avedøre Stationsby har man iværksat en lang række aktiviteter og arrangementer for børn og unge. En del af disse aktiviteter blev igangsat under Byudvalgets indsats og er blevet videreført og suppleret under kvarterløftindsatsen. Målet har været at styrke kultur- og fritidslivet, og der er specielt arbejdet med idræt og fysisk udfoldelse. Man har bl.a. etableret et grønt multianlæg og lavet en naturlegeplads. Man iværksætter mange kulturelle aktiviteter, bl.a. for børn og unge med etnisk baggrund. Til mange af arrangementerne kommer der mellem 600 og 800 børn. Der er desuden lavet en intensiv opsøgende indsats, hvor man i samarbejde med bl.a. skoler og familier tager hånd om grupper af drenge, som har problemer.

I Ålborg Øst er der lavet en rulleskøjtebane på stisystemet, som har betydet, at der er mere liv på stierne - også fordi den tiltrækker folk udefra. Der er etableret et værested for unge, som har haft den effekt, at de ikke længere hænger på gaden. I Ålborg Øst har man fra kommunens side lavet et projekt, hvor en person fra Kulturforvaltningen forsøger at få flygtninge ind i foreninger og forberede foreningerne til at modtage folk med en anden kulturel baggrund. Kommunen gør også en stor indsats via 'De sociale jægere', som er ansat i Socialforvaltningen. De tager fat i de unge, som dasker rundt ude på gaden. Man har også en indsats i forhold til flygtninge.

I Holmbladsgade har man fokuseret meget på at fremme idrætten - der er street-basket og konkurrencer, og der er sat en container op med bolde og udstyr til at kunne dyrke idræt. I Kvarterhuset er der kommet en ungdomsskole, hvor der er undervisning i IT-værksted mv. Der bliver lavet kulturdage, hvor de unge bliver opfordret til at komme og danse, synge og spille. Det at der er blevet lavet et rum til de unge, hvor de kan opholde sig, er med til at holde dem væk fra gaderne, og der er ikke længere grupper af anden generationsindvandrere m.fl., som tidligere prægede gadebilledet.

I Femkanten har man lavet et aktivitetstilbud til børn og unge som hedder Dans i Nordvest med ca. 200 deltagere. Man har søgt at tilpasse tilbuddene til børn og unge af anden etnisk baggrund end dansk, idet de udgør ca. 70-80% af beboerne i området og der er desuden etableret et værested for unge. I Sydvestkvarteret i Kolding er der lavet et boværksted for unge, og man har lavet et graffitiprojekt, hvor en inviteret kunstner har lavet graffitikunst med de unge.

Aktiviteter, væresteder mv. for andre beboergrupper

I mange af kvarterløftområderne har man haft et problem med folk, som sad rundt omkring på bænke og pladser og drak øl m.m. Det skabte utryghed eller ubehag for andre beboere i forhold til at færdes i området. Man har mange steder søgt at tage hånd om det problem ved at fjerne nogle af bænke og i stedet samle øldrikkerne i bestemte områder. I flere tilfælde har man anlagt opholdsarealer for alkoholikere: et overdækket område eller skure med bænke. Skurene er typisk placeret, så de er væk fra stiområder, så man ikke længere kan råbe af dem, der går til og fra beboelsesområdet. Op-

holdsarealerne for alkoholikere har i nogle tilfælde tiltrukket andre udefra og øget antallet af alkoholikere, hvilket har skabt utryghed for nogle af beboerne i området. Gennemgående har man dog skabt større tryghed ved at koncentrere alkoholikere m.fl. i afgrænsede områder.

I Avedøre Stationsby er der alkoholforbud på byens pladser, hvilket også udelukker, at man samles med mad og vin om aftenen eller i weekenden. Der er i stedet skabt mulighed for at samles om andre formål både inde og ude. For eksempel er der oprettet et kvindecenter, som fungerer som flerkulturelt værested for kvinder, mødregrupper og en række aktiviteter som foredrags- studie- og selvhjælpsgrupper.

I Ålborg Øst er der mange sindslidende, og man har lavet butik, cafe og værksted for disse beboere. Her kommer mange mennesker - også ikke-sindslidende - hvilket har øget trygheden i forhold til de sindslidende.

I Femkanten har man lavet en række tilbud til forældregenerationen af anden etnisk baggrund f.eks. en mødregruppe samt en indvandrerkvindeforening som selv tilrettelægger uddannelses- og kursusaktiviteter samt andre arrangementer. Der er også etableret iværksætterrådgivning til indvandrere på bistandshjælp. I Kulturhuset er der en række tilbud til børnehaver, vuggestuebørn og de mindste klasser på skolerne. Etablering af værkstæder og arrangementer har her betydet, at man danner netværk og lærer andre folk at kende, hvilket skaber tryghed. I Femkanten er der også mange projekter, der tilgodeser den store gruppe ældre, som bor i området. Aktiviteterne bringer dem ud af lejigheden og sammen med hinanden. Ud over at aktiviteterne bringer folk sammen og øger trygheden, så betyder det også noget socialt og sundhedsmæssigt, at folk ikke sidder isoleret.

Indsats i forhold til kriminalitet

Omfanget af anmeldt kriminalitet pr. 1.000 indbyggere er væsentligt lavere i de københavnske kvarterløftområder sammenlignet med Københavns kommune. I modsætning hertil er antallet af anmeldelser i især Tøjhushaven, men også i Avedøre Stationsby, højere end hhv. Randers og Hvidovre kommune.

Der hvor man har oplevet at problemerne med kriminalitet har været store (Holmbladsgade og Ålborg Øst), har man et tæt samarbejde med nærpolti, SSP-medarbejdere og 'De sociale jægere'. I andre kvarterløft har man ikke vurderet - eller beboerne har ikke givet udtryk for - at omfanget af kriminalitet gav anledning til nogen særlig indsats. Samlet spænder samarbejdet med nærpolti, SSP-medarbejdere mv. derfor fra at være tæt og velfungerende til, at der ikke er nogen relationer i de syv kvarterløft.

I Ålborg Øst er der et tæt samarbejde mellem nærpolti, socialforvaltningen, varmemestre, skoler, SSP-lærere, klubledere og foreninger. Nærpolitiet får underretninger under hånden om, at der foregår forskellige ting og reagerer på dette. Det betyder, at man får stoppet en del ting i tide og fanger mange, før end de bliver kriminelle. Den kriminalpræventive indsats sker ved opsøgende arbejde, hvor man bl.a. møder op hos familierne eller på skolen og fortæller, hvad man har hørt, og at man vil fokusere på det. Så forsvinder problemet i reglen. Nærpolitiet har gennem en årrække opbygget et tillidsforhold til beboerne i området og har desuden udflyttet en række kommunale servicefunktioner. Det har resulteret i, nærpolitiet har god føling med hvad, der foregår i området og kan følge op på underretninger om, at der foregår noget kriminelt i kvarteret. Der er stadig brændpunkter i området som er udsat for hærværk og graffiti - den værste hærværk sker i områder, hvor der ikke er nogen om aftenen især omkring centrene, skoler mv.

Ligesom i Ålborg Øst samarbejdes der i Holmbladsgade med nærpolitiet. Derudover har i samarbejde med boligselskaberne valgt at fjerne graffiti og forbedre belysningen i området, hvilket har nedbragt kriminaliteten. Der var tidligere en hashbule, som nu er blevet lukket, og der er nu en mexicansk take-away. Mens hashbullen var i Holmbladsgade, holdt der hele tiden taxaer udenfor, når folk skulle ind og handle, hvilket skabte utryghed. Der er stadig

enkelte steder, hvor der handles hash, og der er stadig en rockerborg i ud-kanten af kvarterløftområdet, hvilket også skaber utryghed. Den samlede vurdering er imidlertid, at omfanget af kriminalitet er blevet nedbragt væsentligt under kvarterløftindsatsen. Selvom opgørelsen over faktisk kriminalitet ikke bekræfter dette, kan der være tale om en nedgang i ikke-anmeldt kriminalitet samtidig med, at oplevelsen af tryghed er øget væsentligt.

I Avedøre Stationsby har man et tæt samarbejde med skoler, socialforvaltningen, beboerrådgiver, SSP og nærpolitiet. Langt den største del af nærpoliets arbejde er socialt og handler om at forhindre kriminalitet - at arbejde med tingene før det bliver en politisag. Tidligere var der mange, som var utrygge ved at færdes i området omkring den lokale S-togsstation, hvor en hård kerne af unge holdt til. Det var i mange tilfælde unge udefra, som lavede ballede og generede de forbigående. Her har den opsøgende indsats i samarbejde med socialforvaltningen taget hånd om problemet, og det har betydet, at trygheden er steget betydeligt. Med en fælles indsats gik man lige på de rødder, der var problemer med.

S-togstationerne Sjælør og Sydhavn er de områder i kvarterløft Kgs. Enghave, som folk har peget på som utrygge. Her har problemet især været grupper af indvandrede som lavede hærværk, hvorfor man har lavet en kriminalpræventiv indsats i forhold til stationerne i samarbejde med Socialforvaltningen. Der er desuden i Kgs. Enghave iværksat projekter, som har haft til formål at forhindre børn og unge i at komme ud i kriminalitet. Det drejer sig om idræt og socialt arbejde med det formål at få børn og unge ind i fritidstilbud samt stimulere til og gøre det attraktivt for dem at få uddannelse via f.eks. lektiehjælp. Projekterne er lavet i samarbejde med skolerne, hvoraf nogle af projekterne er kørt via sekretariatets integrationskonsulent. Derudover har man en dialog med betjentene i forbindelse med børn og ungearbejdet, men ellers har nærpolitiet haft deres egne projekter, hvilket har suppleret kvarterløftindsatsen.

Andre tiltag i kvarterløft regi

I Ålborg Øst har man arbejdet meget aktivt på at højne området rygte. Man har derudover lavet en Erhvervs- og Jobbutik og har i løbet af kort tid fået bosiddende kontanthjælpsmodtagere i arbejde. Man har i samarbejde med AMU, social- og beskæftigelsesforvaltningen lavet en verdensbazar med mad, frugt og grønt fra hele verden som en del af et beskæftigelsesprojekt, hvor flygtninge i området kommer i jobtræning. Man har deltaget i et EU (URBACT) pilotprojekt med det formål at give de tosprogede bedre mulighed for at deltage i demokratiet. Der er desuden blevet lavet et landbrugsmuseum for at fremhæve området rødder, og der er blevet udgivet en Ålborg Øst-CD med sange af børn på skolerne i området.

I Avedøre Stationsby har man også lavet en indsats for at forbedre beskæftigelsesmulighederne for områdets ledige. Man har samarbejdet med det omkringliggende erhvervsliv for at få etableret job og lærepladser og derved udvikle lokale arbejdspladser. Man har derudover lavet en opsøgende indsats over for problematiske børn og unge, og hvor den opsøgende medarbejder desuden fungerer som mægler i konflikter mellem beboere i området.

Tiltag ud over kvarterløft der har medvirket til omdannelsen

Kommunernes boligsociale anvisningsret samt salg af kommunale udlejningsejendomme i Københavns kommune er tiltag, som har haft afgørende betydning for omdannelsen af kvarterløftområderne.

Salg af de 15.000 kommunale udlejningsejendomme i Københavns Kommune har haft stor betydning i Femkanten og Kgs. Enghave, fordi der var en stor andel af kommunale boliger i disse områder. Salget har haft stor effekt på beboersammensætningen, fordi de blev omdannet til private andelsboligforeninger. Det har ændret på, hvordan kommunen visiterer til ejendomme, og det er nu socialt bedre stillede og stabile borgere, der flytter ind. I

Femkanten har der desuden været en række boligsociale projekter finansieret af Socialministeriet, hvor det har været væsentligt at målrette indsatsen mod nogle bestemte sociale grupper. Den største ændring i området er begrundet i, at de befolkningsgrupper, der tidligere skabte utryghed, ikke længere er der og dominerer gadebilledet.

I Kgs. Enghave gav den boligsociale anvisningsret, som kommunerne gør brug af, anledning til utryghed især pga. tilflytningen af psykisk syge. På initiativ af kommunen er der et bedre kommunalt beredskab i dag, og der bliver grebet hurtigere ind, når der opstår problemer.

I Ålborg Øst har flere af boligselskaberne fået renoveret enkelte boligafdelinger og har også lavet reklamekampagner for at tiltrække nye beboere. Denne indsats har virket sammen med kvarterløftet og været med til at gøre området mere attraktivt. Nogle af boligafdelingerne har nu venteliste - det havde de ikke for nogle år siden. Den øgede tilflytning udefra betyder samtidig, at kommunen ikke længere anviser så mange mennesker. Der er generelt stor beboerudskiftning i området, hvor folk, særligt i nogle af blokkene, flytter ind og ud, mens andre som nævnt er blevet meget attraktive og har ventelister.

I Avedøre Stationsby var der indtil 1994 mange ledige lejligheder i området, men efterhånden er der sket en tilflytning af mere økonomisk ressourcerstærke beboere, hvorfor beboersammensætningen er blevet mere differentieret. Her har det været afgørende, at kommunen lavede om på anvisningskriterierne og bevidst søgte at henvise folk, der har en bedre indtægt og som er i arbejde. Derudover gør kirken, med præsten i spidsen, en stor indsats for at få fat i folk og gøre dem engagerede.

De fleste kvarterløft har gennemgået store ændringer i beboermassen, og der er sket en social forandring i lokalområderne i løbet af indsatsens levetid. De største ændringer er begrundet i boligselskabernes opgradering af og kampagner i forhold til egne ejendomme samt ikke mindst salg af de kommunale udlejningsejendomme, som er lavet om til andelsboliger. I nogle af kvarterløftene er dele af det almennyttige byggeri på grund af renovering såvel som på grund af kvarterløftindsatsen blevet attraktivt, og der er venteliste for indflytning. Samlet betyder det, at der er færre boliger, som kommunen kan anvise til, hvilket skaber mere ro, stabilitet og sikkerhed. Derudover er de beboere, der flytter til, i højere grad folk i beskæftigelse, børnefamilier mv. I de fleste kvarterløftområder er der dog stadig befolkningsgrupper, som skaber utryghed, men de er mindre dominerende end før kvarterløftindsatsen.

Opsamling - diskussion af tryghed og kriminalitet

Omfanget af kriminalitet har stor betydning for trivlsen og trygheden ved at bo og færdes i et boligområde, men tryghed har ikke alene noget at gøre med kriminalitet. Tryghed handler om oplevelsen af faktisk kriminalitet, men også om ikke-reel kriminalitet. Mangel på tryghed i boligområdet har selv sagt at gøre med, om man selv er blevet udsat for kriminalitet, f.eks. i form af indbrud i egen bolig. Men tryghed i og omkring hjemmet har også at gøre med beboersammensætningen, og hvorvidt man føler sig tryk ved sine naboer. Det kan være utrygt at have kriminelle som nabo, selvom man ikke selv bliver udsat for kriminalitet. Det kan også være utrygt at være nabo til en sindslidende, som har en utilregnelig og fremmed adfærd, eller naboer som blot har en kultur og adfærd, som er anderledes end ens egen.

Tryghed relaterer sig også til bebyggelser samt udearealer, og hvorvidt der er stier, pladser og indgangspartier, der opleves utrygge f.eks. pga. dårlig belysning eller beplantning, der hæmmer udsyn og overblik. Utryghed i relation til udearealer kan også have at gøre med tilstedeværelse af persongrupper som f.eks. unge, indvandrere, alkoholikere eller narkomaner.

Tryghed er svært at måle, og oplevelsen af tryghed varierer meget fra den ene til den anden person. Undersøgelser af folks tryghed er behæftet med stor usikkerhed, fordi spørgsmål om tryghed kan give svar, der ikke stemmer overens med f.eks. omfanget af kriminalitet. Således kan nogle beboere på den ene side opleve en øget tryghed til trods for, at der slet ikke er iværksat nogen indsats for at opnå dette, og hvor den faktiske kriminalitet samtidig kan være øget. På den anden siden kan beboerne give udtryk for øget utryghed, selvom der er iværksat forskellige kriminalpræventive indsatser og indsatser med det formål at øge trygheden, samt hvor den faktiske kriminalitet samtidig er reduceret.

Uoverensstemmelser mellem beboernes oplevelse af tryghed og faktiske tiltag kan bl.a. forklares med, at alene muligheden for at udtrykke sin mening vedrørende forskellige forhold kan resultere i, at man angiver, at der er noget man er utilfreds med, og at man f.eks. føler sig mere utryk. Endelig kan der være en nylig hændelse der har givet anledning til, at man på spørgsmålet om tryghed angiver, at man er blevet mere utryk. Når der derimod spørges til mere konkrete former for kriminalitet eller beboeradfærd, dækker perspektivet måske over et længere forløb, hvor generne angives at være blevet mindre. I forhold til de syv første kvarterløft viser interviewundersøgelsen med beboerne, at utrygheden er øget i nogle kvarterløft, selvom der ikke kan spores nogen særlig sammenhæng mellem udviklingen i anmeldt kriminalitet. Interviewundersøgelsen viser desuden, at når der spørges til konkrete former for kriminalitet, er billedet, at kriminalitet generelt ikke er noget stort problem.

Som nævnt indledningsvist ligger omfanget af kriminalitet i de syv første kvarterløft i de fleste tilfælde under gennemsnittet for de respektive kommuner, hvor kvarterløftene er beliggende. Samtidig oplever langt størstedelen af beboerne sig trykke ved at bo og færdes i deres eget boligområde, hvilket er baggrunden for, at man kun i meget få tilfælde har igangsat kriminalpræventive tiltag i kvarterløftindsatsen. Omvendt er det relevant at spørge, hvor meget man kunne have opnået ved en mere målrettet indsats for at øge trygheden og forhindre kriminalitet. Indsatserne viser, at man kan opnå meget gennem forskellige tiltag, også selvom de ikke har været formuleret med et sigte om at forebygge kriminalitet. Det er samtidig klart, at man ikke helt kan forhindre kriminalitet, og at man heller ikke kan skabe omgivelser, som

til enhver tid er trygge for alle. Kvarterløftindsatserne såvel som indsatser i andre boligområder (jf. Attwell m. fl. 2002) peger på, at man kan opnå meget ved at indtænke kriminalpræventive tiltag både i planlægningen af fremtidigt boligbyggeri, men også i forbindelse med forbedringer af eksisterende byggeri.

I dette såvel som i tidligere projekter er det svært at vurdere, endsige dokumentere, hvilke initiativer, der har den største kriminalpræventive effekt. På grundlag af nøglepersonernes vurdering af udviklingen såvel som erfaringer fra andre projekter kan det imidlertid konkluderes, at det løft af kvarterene man har gennemført har haft en helt afgørende betydning for, at trygheden er øget, og at de enkelte kvarterløftområder er blevet rarere steder at bo. Den indsats der er gjort i forhold til børn og unge i form af tilbud om aktiviteter, væresteder og opsøgende socialt arbejde har haft en afgørende betydning for børns og unges velfærd og trivsel, men har også virket kriminalpræventivt og samtidig øget trygheden for andre beboere. Erfaring fra tidligere projekter har vist, at man med en opsøgende indsats, f.eks. i samarbejde med socialforvaltning, SSP og nærpolti i tide kan forhindre, at de unge bevæger sig ud på en kriminel løbebane. Her er de involveredes engagement i de unge og interesse for deres og stedets problemer helt afgørende.

Samlet set er der grundlag for at konkludere, at kvarterløftindsatsen har medvirket til at nedbringe omfanget af hærværk - især graffiti - men til dels også vold og indbrud i beboelse. Kvarterløftindsatsen har dermed på forskellige måder både bidraget til at øge trygheden for beboere i området, og nedbragt kriminaliteten. Det er den samlede indsats rettet mod opgradering af bebyggelse og udearealer, kriminalitetsbegrænsende belysning og som nævnt etablering af aktiviteter og væresteder især for børn og unge, som har vist sig at have en positiv effekt i forhold til nogle former for kriminalitet, som f.eks. graffiti, hærværk og vold. Eftersom kriminalitetsproblemer ofte hænger sammen med, at beboernes sociale relationer er konfliktfyldte, har konfliktmægling samt indsatser der indbyder til møde og aktiviteter mellem beboerne haft en positiv effekt også på omfanget af kriminalitet. Gode fællesarealer der indbyder til ophold, leg og møder mellem beboere er derfor vigtige som kriminalpræventiv indsats og indsatser, der generelt har til formål at øge beboernes trivsel og tryghed, er i sig selv kriminalitetsreducerende. Mens opgradering og fornyelse af de fysiske omgivelser er væsentlige for trivslen og samtidig kan forebygge kriminalitet, er de sociale aktiviteter også afgørende. Indsatser rettet mod at øge trygheden og nedbringe kriminalitet bør derfor både være af social og fysisk karakter. Selvom indsatserne i de syv kvarterløft kun i få tilfælde har været formuleret med et kriminalpræventivt sigte, har de samlet set medvirket til at forebygge kriminalitet, og de har ikke mindst skabt større tryghed og trivsel for beboerne i kvarterløftområderne.

Kilder og litteratur

Attwell, Karen, Claus Bech-Danielsen, Georg Gottschalk, Bo Grönlund, Marianne Krogh Jensen, Dan Ove Pedersen, Lone Schock (2002) *Liv i Egebjerggård*. Statens Byggeforskningsinstitut. By og Byg Resultater 022.

Balvig, F. (2001). Kriminalretten i Danmark – i europæisk perspektiv. *Juristen*, 83(7), 263-283.

Christensen, G. & Ærø, T. (2003) *Forebyggelse af kriminalitet i boligområder*. Statens Byggeforskningsinstitut. By og Byg Dokumentation 051.

Christensen, G. & Ærø, T. (2003): *Veje til tryghed: Indsatser i boligområder - fra konfrontation til forståelse*. Det Kriminalpræventive Råd & By og Byg. Hørsholm: Statens Byggeforskningsinstitut og Glostrup: Det kriminalpræventive Råd.

Christiansen, U., et al. (1993). *Bedre bebyggelser – bedre liv?* (SBI byplanlægning 65). Hørsholm: Statens Byggeforskningsinstitut.

Christiansen, U., et al. (1996). *Forebyggelse af kriminalitet: En undersøgelse af seks boligområder i Københavns omegn* (SBI-byplanlægning 72). Hørsholm: Statens Byggeforskningsinstitut.

Danmarks Statistik (2004) Statistikbanken. Lokaliseret 20041108 på <http://www.dst.dk>.

Det Kriminalpræventive Råd. (2003). Glostrup. Lokaliseret 20041108 på: <http://www.crimprev.dk/>

Grönlund, B. (2002). *Urban winds homepage – urban research/byforskning*. København. Lokaliseret 20041108 på: http://hjem.get2net.dk/gronlund/DK_kriminalpraevention.html

Kyvsgaard, B. (1998). *Den kriminelle karriere*. København: Jurist- og Økonomforbundets Forlag.

Skifter Andersen, H. (1999). *Byudvalgets indsats 1993-98: Sammenfattende evaluering* (SBI-rapport 320). Hørsholm: Statens Byggeforskningsinstitut.

Varming, M. (2001). *Trygge Boligområder. Forslag til kriminalpræventiv renovering*. Glostrup: Det Kriminalpræventive Råd.

Vestergaard, H., et. al. (1999). *Byudvalgets boligsociale aktiviteter: 20 eksempler* (SBI-rapport 311). Hørsholm: Statens Byggeforskningsinstitut.

Videns- og Formidlingscenter for Socialt Udsatte. (2003). *BOLIGLIV: Hvad laver de i byudvalgsprojekterne?* Esbjerg. Lokaliseret 20031014 på: <http://www.boligliv.dk>.

Ærø, T. (2004) Forebyggelse af normbrud og konflikter i boligområder. Kapitel i antologi med titlen *Den mangfoldige by*. Hørsholm: Statens Byggeforskningsinstitut.

Bilag 1: Samlet opgørelse over anmeldelser i de syv kvarterløft

Tabel 1. Holmbladsgade.

	1999	2000	2001	2002	2003	Total
Andet	67	54	47	76	60	304
Hændelser - færdsel	111	117	101	108	118	555
Hændelser - undersøgelser og politivedtægt	532	809	700	693	726	3460
Hændelser - dyr	3	2	0	1	1	7
Hændelser - brand	12	7	11	5	10	45
Brandstiftelse	1	0	5	1	4	11
Almen farlige forbrydelser	5	1	0	4	4	14
Forbrydelse mod kønssædeligheden	1	2	6	2	7	18
Forbrydelser mod liv og legeme	0	1	0	3	0	4
Vold	30	18	17	30	27	122
Andre forbrydelser mod liv og legeme	1	0	0	1	0	2
Indbrud i kontorer, banker, forretninger og lign.	92	108	102	128	138	568
Indbrud i beboelse	51	57	106	71	50	335
Indbrud i fritidshuse, pulterkamre, m.v.	35	51	55	45	39	225
Tyveri af køretøjer	16	20	9	20	14	79
Tyveri fra køretøjer, automater, forretninger, m.v.	657	599	399	533	542	2730
Tyveri	89	103	72	88	125	477
Røveri	14	16	14	14	14	72
Hærværk	91	67	62	61	59	340
Brugstyveri af motorkøretøj	32	60	39	38	0	169
Brugstyveri af knallert	1	1	1	3	3	9
Brugstyveri af cykel	4	4	1	4	3	16
Total	1845	2097	1747	1929	1944	9562

Kilde: POLSAS og manuel registrering fra Politiets arkiver.

Tabel 2. Femkanten.

	1999	2000	2001	2002	2003	Total
Andet	34	53	45	30	45	207
Hændelser - færdsel	34	66	47	41	53	241
Hændelser - undersøgelser og politivedtægt	237	367	343	347	357	1651
Hændelser - dyr	0	1	2	0	0	3
Hændelser - brand	7	4	4	2	6	23
Brandstiftelse	0	1	2	7	3	13
Almen farlige forbrydelser	1	2	3	1	2	9
Forbrydelse mod kønssædeligheden	1	2	2	0	1	6
Forbrydelser mod liv og legeme	0	1	0	0	0	1
Vold	14	6	3	2	12	37
Andre forbrydelser mod liv og legeme	1	1	0	0	0	2
Indbrud i kontorer, banker, forretninger og lign.	30	28	21	17	54	150
Indbrud i beboelse	31	24	20	36	19	130
Indbrud i fritidshuse, pulterkamre, m.v.	17	13	14	15	12	71
Tyveri af køretøjer	4	1	2	3	6	16
Tyveri fra køretøjer, automater, forretninger, mv.	90	74	64	94	109	431
Tyveri	16	22	18	27	27	110
Røveri	6	7	5	6	6	30
Hærværk	30	15	24	25	35	129
Brugstyveri af motorkøretøj	44	23	28	22	0	117
Brugstyveri af knallert	0	1	1	0	0	2
Brugstyveri af cykel	4	0	2	1	2	9
Total	601	712	650	676	749	3388

Kilde: POLSAS og manuel registrering fra Politiets arkiver.

Tabel 3. Kgs. Enghave.

	1999	2000	2001	2002	2003	Total
Andet	28	128	136	111	101	504
Hændelser - færdsel	20	62	85	88	115	370
Hændelser - undersøgelser og politivedtægt	213	562	563	687	755	2780
Hændelser - dyr	1	3	3	1	1	9
Hændelser - brand	6	16	14	12	10	58
Brandstiftelse	10	0	6	7	2	25
Almen farlige forbrydelser	5	4	3	1	7	20
Forbrydelse mod kønsædeligheden	10	5	3	5	3	26
Forbrydelser mod liv og legeme	1	0	0	1	2	4
Vold	39	15	13	14	24	105
Andre forbrydelser mod liv og legeme	0	0	0	1	1	2
Indbrud i kontorer, banker, forretninger og lign.	72	87	49	61	70	339
Indbrud i beboelse	42	28	34	35	40	179
Indbrud i fritidshuse, pulterkamre, m.v.	30	24	37	35	28	154
Tyveri af køretøjer	13	7	7	8	12	47
Tyveri fra køretøjer, automater, forretninger, m.v.	436	237	299	331	342	1645
Tyveri	67	50	40	73	96	326
Ulovlig omgang med hittegoods	2	0	0	0	0	2
Røveri	6	11	10	10	11	48
Hærværk	98	53	40	32	56	279
Brugstyveri af motorkøretøj	53		58	52	4	249
Brugstyveri af knallert	1	0	0	2	2	5
Brugstyveri af cykel	5	3	1	3	1	13
Total	1158	1377	1401	1570	1683	7189

Kilde: POLSAS og manuel registrering fra Politiets arkiver.

Tabel 4. Avedøre Stationsby.

	1999	2000	2001	2002	2003	Total
Andet	13	12	19	19	23	86
Hændelser - færdsel	13	15	5	9	11	53
Hændelser - undersøgelser og politivedtægt	168	241	201	200	262	1072
Hændelser - dyr	2	2	0	0	2	6
Hændelser - brand	6	5	4	10	9	34
Brandstiftelse	1	2	0	3	3	9
Almen farlige forbrydelser	2	0	0	2	0	4
Forbrydelse mod kønssædeligheden	2	5	0	2	6	15
Forbrydelser mod liv og legeme	1	0	0	0	1	2
Vold	16	19	16	14	16	81
Andre forbrydelser mod liv og legeme	0	0	0	1	1	2
Indbrud i kontorer, banker, forretninger og lign.	46	43	98	88	67	342
Indbrud i beboelse	29	33	22	43	20	147
Indbrud i fritidshuse, pulterkamre, m.v.	25	7	16	21	22	91
Tyveri af køretøjer	8	4	6	3	2	23
Tyveri fra køretøjer, automater, forretninger, m.v.	105	113	78	93	77	466
Tyveri	34	33	25	35	34	161
Røveri	2	5	6	5	1	19
Hærværk	52	39	55	45	51	242
Brugstyveri af motorkøretøj	40	43	60	47	7	197
Brugstyveri af knallert	5	0	3	4	4	16
Brugstyveri af cykel	2	2	0	0	0	4
Total	572	623	614	644	619	3072

Kilde: POLSAS og manuel registrering fra Politiets arkiver.

Tabel 5. Ålborg Øst.

	1999	2000	2001	2002	2003	Total
Andet	28	63	70	39	33	233
Hændelser - færdsel	24	32	28	24	22	130
Hændelser - undersøgelser og politivedtægt	235	264	344	325	314	1482
Hændelser - dyr	3	5	2	6	1	17
Hændelser - brand	3	3	10	3	2	21
Brandstiftelse	4	5	4	2	4	19
Almen farlige forbrydelser	4	0	3	0	1	8
Forbrydelse mod kønssædeligheden	7	12	8	4	9	40
Forbrydelser mod liv og legeme	5	2	0	0	0	7
Vold	24	32	41	21	21	139
Andre forbrydelser mod liv og legeme	1	1	0	3	0	5
Indbrud i kontorer, banker, forretninger og lign.	140	129	99	190	151	709
Indbrud i beboelse	127	99	143	106	58	533
Indbrud i fritidshuse, pulterkamre, m.v.	57	52	36	58	60	263
Tyveri af køretøjer	12	10	8	8	14	52
Tyveri fra køretøjer, automater, forretninger, m.v.	247	337	352	305	328	1569
Tyveri	32	35	55	40	39	201
Røveri	1	2	4	1	2	10
Hærværk	92	107	100	91	81	471
Brugstyveri af motorkøretøj	141	159	124	75	15	514
Brugstyveri af knallert	1	2	1	5	6	15
Brugstyveri af cykel	0	0	0	2	0	2
Total	1188	1351	1432	1308	1161	6440

Kilde: POLSAS og manuel registrering fra Politiets arkiver.

Tabel 6. Tøjhushaven.

	1999	2000	2001	2002	2003	Total
Andet	2	4	1	3	7	17
Hændelser - færdsel	2	5	3	2	0	12
Hændelser - undersøgelser og politivedtægt	24	16	30	31	22	123
Hændelser - dyr	0	0	0	0	1	1
Hændelser - brand	0	3	2	2	2	9
Brandstiftelse	0	1	0	0	0	1
Almen farlige forbrydelser	4	1	3	0	0	8
Forbrydelse mod kønssædeligheden	2	0	0	1	0	3
Forbrydelser mod liv og legeme	1	0	0	1	0	2
Vold	3	1	2	3	3	12
Indbrud i kontorer, banker, forretninger og lign.	26	26	21	16	16	105
Indbrud i beboelse	14	8	12	12	12	58
Indbrud i fritidshuse, pulterkamre, m.v.	3	7	2	8	4	24
Tyveri af køretøjer	0	0	2	0	1	3
Tyveri fra køretøjer, automater, forretninger, m.v.	23	39	38	34	22	156
Tyveri	5	11	6	6	10	38
Røveri	0	1	3	3	0	7
Hærværk	14	17	28	21	9	89
Brugstyveri af motorkøretøj	11	10	10	10	3	44
brugstyveri af cykel	1	0	0	0	0	1
Total	135	150	163	153	112	713

Kilde: POLSAS og manuel registrering fra Politiets arkiver.

Tabel 7. Sydvestkvarter.

	1999	2000	2001	2002	2003	Total
Andet	8	8	5	4	3	28
Hændelser - færdsel	7	7	17	10	15	56
Hændelser - undersøgelser og politivedtægt	80	109	108	109	163	569
Hændelser - dyr	0	1	0	0	1	2
Hændelser - brand	2	4	5	4	5	20
Brandstiftelse	2	2	1	0	0	5
Almen farlige forbrydelser	1	0	2	1	2	6
Forbrydelse mod kønssædeligheden	4	0	1	0	1	6
Forbrydelser mod liv og legeme	1	0	0	1	0	2
Vold	10	6	7	11	12	46
Andre forbrydelser mod liv og legeme	1	1	0	0	0	2
Indbrud i kontorer, banker, forretninger og lign.	24	37	12	31	46	150
Indbrud i beboelse	35	36	40	58	43	212
Indbrud i fritidshuse, pulterkamre, m.v.	26	9	7	3	9	54
Tyveri af køretøjer	2	1	2	1	3	9
Tyveri fra køretøjer, automater, forretninger, m.v.	111	98	80	107	93	489
Tyveri	19	9	12	9	17	66
Røveri	3	5	0	1	3	12
Hærværk	13	37	21	64	28	163
Brugstyveri af motorkøretøj	23	37	11	16	4	91
Brugstyveri af knallert	2	4	0	1	2	9
Brugstyveri af cykel	0	1	0	0	0	1
	374	412	331	431	450	1998

Kilde: POLSAS og manuel registrering fra Politiets arkiver.

Bilag 2: Telefoninterviewundersøgelsen

Formålet med interviewene var, at få et billede af, hvordan beboerne oplever kvarteret før kvarterløftindsatsen begyndte i 1998 og efter fire år i 2002.

Det var meget vigtigt, at interviewpersonerne forstod, hvilken del af byen interviewet drejer sig om. Ved starten af interviewet blev området derfor beskrevet og givet et navn, som blev brugt gennem hele interviewet for hver af de syv områder.

Danmarks Statistik stod for både udvælgelse og gennemførelsen af interviewene. Fremgangsmåden var, at Danmarks Statistik hvert af årene, på grundlag af registeroplysninger, udtog en tilfældig stikprøve på ca. 1830 personer i de syv områder, hvorfra 1200 interviews gennemførtes. Udvalget var fordelt således på områder:

Holmbladsgade:	380 personer
Femkanten	230
Kgs. Enghave	340
Avedøre St.	205
Ålborg Øst	325
Tøjhushaven Randers	160
Sydvestkvarteret Kolding	190
I alt	1830 personer

Svagheden ved metoden er, at det kræver en telefon, før beboere kan medvirke. I 1998 var mobiltelefoner ikke med i udvalget. Det betød, at man havde svært ved at nå op på et tilstrækkeligt stort antal gennemførte interviews. Man supplerede derfor telefoninterviewene med postspørgeskema. I 2002 var mobiltelefoner med i udvalget, hvilket gav en højere svarprocent og en lidt anden alderssammensætning af respondenterne.

Besvarelsesprocenter 1998 og 2002.

	Alder	1998	2002
Holmbladsgadekvarteret	Under 35 år	49	53
	35 - 54 år	40	44
	55 år -	44	55
	Alle	46	51
Femkanten	Under 35 år	42	55
	35 - 54 år	33	49
	55 år -	55	40
	Alle	43	50
Kgs. Enghave	Under 35 år	46	55
	35 - 54 år	39	39
	55 år -	48	48
	Alle	44	48
Avedøre Stationsby	Under 35 år	36	46
	35 - 54 år	33	48
	55 år -	44	40
	Alle	36	46
Ålborg Øst	Under 35 år	51	56
	35 - 54 år	56	69
	55 år -	58	70
	Alle	54	65
Tøjhushavekvarteret	Under 35 år	61	60
	35 - 54 år	61	63
	55 år -	60	58
	Alle	61	60
Sydvestkvarteret	Under 35 år	61	70
	35 - 54 år	56	74
	55 år -	60	73
	Alle	59	72

Forskellene i aldersfordelingen af besvarelserne i hhv. 1998 og 2002 gav et behov for at korrigere datamaterialet efter alder. Dette blev gjort ved at vægte de forskellige aldersgrupper på grundlag af registerdata om den reelle alderssammensætning i områderne, således at besvarelserne svarer til den rigtige aldersfordeling.

Sammenligning af aldersfordelingen i interviewpopulationen med beboersammensætningen i områderne i hhv. 1998 og 2002 og beregning af vægte til regulering af interviewdata.

Område	Aldersgruppe	Alle beboere		Interviewpersoner		Vægte	
		1998	2002	1998	2002	1998	2002
Holmbladsgade	18-24 år	21	18	21	17	0,97	1,07
	25-34 år	34	39	38	43	0,91	0,91
	35-49 år	20	20	21	24	0,95	0,81
	50-66 år	13	14	12	10	1,08	1,35
	67 -	12	9	8	6	1,54	1,59
		100	100	100	100		
Femkanten	18-24 år	13	12	14	12	0,93	0,99
	25-34 år	26	32	24	38	1,11	0,84
	35-49 år	23	24	26	27	0,88	0,91
	50-66 år	15	15	24	13	0,65	1,19
	67 -	23	17	13	11	1,77	1,55
		100	100	100	100		
Kgs. Enghave	18-24 år	14	14	15	13	0,97	1,04
	25-34 år	24	29	30	27	0,81	1,05
	35-49 år	21	21	20	26	1,02	0,82
	50-66 år	18	18	19	19	0,94	0,95
	67 -	23	18	16	15	1,43	1,25
		100	100	100	100		
Avedøre St.By	18-24 år	13	11	15	11	0,86	1,03
	25-34 år	26	25	23	18	1,12	1,38
	35-49 år	35	36	41	39	0,85	0,91
	50-66 år	21	21	17	23	1,22	0,91
	67 -	6	7	4	8	1,43	0,80
		100	100	100	100		
Ålborg Øst	18-24 år	14	14	14	14	0,98	0,98
	25-34 år	29	25	27	22	1,07	1,15
	35-49 år	30	31	31	33	0,97	0,93
	50-66 år	20	23	23	26	0,84	0,88
	67 -	8	8	5	5	1,75	1,49
		100	100	100	100		
Tøjhushaven	18-24 år	16	16	18	14	0,88	1,12
	25-34 år	33	26	30	32	1,08	0,83
	35-49 år	21	25	21	25	1,01	0,99
	50-66 år	19	21	23	22	0,84	0,97
	67 -	11	11	8	7	1,42	1,65
		100	100	100	100		
Sydvestkvarteret	18-24 år	11	10	16	11	0,68	0,92
	25-34 år	24	23	29	23	0,82	1,00
	35-49 år	29	30	29	27	1,02	1,11
	50-66 år	23	24	19	30	1,17	0,81
	67 -	14	13	7	9	1,85	1,37
		100	100	100	100		

Spørgsmålene

Vi har sendt et brev til dig om en undersøgelse, som vi gennemfører for Statens Byggeforskningsinstitut. Den drejer sig om, hvad du mener om den del af byen, som du bor i.

Det drejer sig om det område, som afgrænses af, og som vi i det følgende vil kalde "område"

"Område"	Beskrivelse af kvarterer:
"Holmbladsgadekvarteret":	Området øst for Amagerbrogade mellem Franrigsgade/Lergårdsvej og Uplandsgade.
"Femkanten":	Området nord for Frederikssundsvej og syd og vest for Bispebjerg kirkegård, mellem Tomsgårdsvej og Rådvalsvej/Utterslevvej
"Kongens Enghave":	Hele bydelen Kongens Enghave.
"Avedøre Stationsby":	Den almennyttige bebyggelse Avedøre Stationsby
"Sydvestkvarteret":	Området syd for Tøndervej mellem Haderslevvej og Eliasensvej.
"Tøjhushavekvarteret":	inkl. Laksegade/Fjordgadekvarteret og Østergadekvarteret, dvs. området øst for Østervold og vest for Laksegade. Mellem Udbyhøjvej/Østergade og Toldbodgade
"Ålborg Øst":	inkl. Øster Uttrup, Øster sundby, samt Nørre og Sønder Tranders.

1. Når du fortæller, hvor du bor, siger du så, at du bor i "område"?

Ja

Nej

Ved ikke

2. Hvad var de vigtigste grunde til, at du netop flyttede til "område"? (bolig, område, tilhørsforhold):

Interviewer placerer svarene blandt følgende muligheder i prioriteret rækkefølge:

- fik passende bolig der,
- har tidligere boet her/kendte kvarteret godt
- havde familie/venner i kvarteret,
- kunne lide kvarteret
- god beliggenhed (f.eks. i forholdt til transport/arbejde/indkøb/kultur uden for "område")
- gode børneinstitutioner, skoler mv.
- andet: hvad

3. Hvordan har du det med de andre beboere i "område"?
 - a. Godt,
 - b. Nogenlunde
 - c. Mindre godt,
 - d. Ved ikke

4. Har "område" et godt ry?(et kryds):
 - a. Meget godt , gå til sp. 6
 - b. Rimeligt godt, gå til sp. 6
 - c. Ikke særligt godt, gå til sp. 5
 - d. Dårligt, gå til sp. 5
 - e. Ved ikke, gå til sp. 6

5. Hvad tror du er den vigtigste årsag til, at "område" ikke har et særligt godt ry?:

Læs svarmuligheder op og bed ip vælge én.

- a. Området er socialt belastet
 - b. Området er trist og grimt
 - c. For meget trafik, støj og forurening
 - d. Dårlig presseomtale
 - e. Andet
6. Har du planer om at flytte væk fra "område" inden for de næste 2 år?

Ja, gå til sp. 7

Nej, gå til sp. 8

Ved ikke

 7. Hvad er de vigtigste grunde til, at du vil flytte væk?: (job, bolig, område)

Interviewer placerer svarene blandt følgende muligheder i prioriteret rækkefølge:

- a. Kan ikke finde den bolig man ønsker i "område"
- b. nødt til at flytte pga. jobskifte o.l.
- c. Huslejen er for høj
- d. Vil have børn til at gå i andre skoler/institutioner uden for "område"
- e. Ikke godt for børn at bo her
- f. Ikke utilfreds med "område", men vil hellere bo i andet kvarter i byen
- g. Er generelt utilfreds med at bo i "område"
- h. Andre grunde

Gå videre til sp. 9

8. Hvorfor vil du gerne blive boende?:

Interviewer placerer svarene blandt følgende muligheder i prioriteret rækkefølge:

- a. Boligen passer mig godt indtil videre
- b. har ikke råd til bedre bolig
- c. på grund af venner/familie i "område"
- d. Vil ikke flytte børn fra institutioner i "område"
- e. er engageret i mange ting i "område"
- f. Godt kvarter for børn
- g. er bare glad for at bo i "område"
- h. Andet

9. Hvilke af følgende forhold synes du især er godt ved "område"?
- At der er pæne bygninger, gader/torve: Ja/nej
 - Gode grønne områder: Ja/nej
 - God stemning/atmosfære: Ja/nej
 - Gode offentlige institutioner: Ja/nej
 - At der er liv og sker meget: Ja/nej
10. Hvilke af følgende forhold synes du især er dårligt ved "område"?
- At der er grimme bygninger, gader/torve: Ja/nej
 - For meget trafik og støj: Ja/nej
 - Meget snavs, forfald og grafitti: Ja/nej
 - Mangel på opholds- og mødesteder: Ja/nej
 - Mangel på grønne områder: Ja/nej
 - Den måde folk opfører sig på: Ja/nej
 - Der sker for lidt : Ja/nej
11. Er der steder i "område", hvor du ikke føler dig tryk, når du færdes der?
- Ja
Nej
Ved ikke
12. Føler du dig selv generet af følgende sociale problemer i "område"?
- folk der drikker på gaden: Ja/nej
 - tyveri og indbrud: Ja/nej
 - hærværk: Ja/nej
 - vold og slagsmål: Ja/nej
 - husspektakler og støj fra beboere: Ja/nej
 - Narkomaner ol. : Ja/nej

Bilag 3: Resultater af logistiske regressioner

Den logistiske regressionsmodel forsøger at forudsige sandsynligheden p for et udfald, hvor den afhængige variabel er lig 1. Med modellen estimeres muligheden for, at en hændelse eller et svar indtræffer, og man kan beregne hvilke faktorer, der er de mest afgørende for udfaldet. Modellens "odds" udtryk beregnes som følgende logaritme:

$$\log\left(\frac{\text{Prob}(\text{event})}{\text{Prob}(\text{no event})}\right) = B_0 + B_1 X_1 + \dots + B_p X_p = Z$$

Hvor X er de indgående uafhængige variable – dem er der p af, og B 'erne er modellens koefficienter. Odds beregnes derefter som:

$$\text{Prob}(\text{event}) = \frac{e^Z}{1 + e^Z}$$

Hvor e er konstant for en neutral logaritme (cirka 2,718).

I den lineære regression estimeres modellens parametre med mindstekvadraters metode, modellen vælger regressionskoefficienter ud fra den mindste sum opgjort som den kvadrerede distance mellem den observerede og den forudsagte værdi af den afhængige variable. Den metode kan anvendes, når sammenhængen mellem den uafhængige variable og sandsynligheden er lineær. Det er det imidlertid ikke i den logiske regressionsmodel, hvor de sandsynlige estimater vil være mellem 0 og 1. Derfor bruger man ikke mindste kvadraters princip i den binære logiske model, men i stedet findes modellens parametre ved hjælp af den såkaldte maximum-likelihood metode. Ved hjælp af denne metode udvælges de koefficienter, der gør de observerede resultater mest ens.

Der findes forskellige metoder til vurdering af modellens resultater. Modellens koefficient (B), fortæller hvad en enhedsændring i den uafhængige variable betyder for den afhængige variabel. SPSS beregner denne koefficient og ligeledes standardafvigelsen på koefficienten. Kvadratet af forholdet mellem koefficienten og standardafvigelsen på denne udgør den såkaldte Wald Statistic (når den variable kun har en frihedsgrad), som er et udtryk for signifikansen på hver enkelt variable. Wald Statistic har en fordeling som svarer til Parsons CHI^2 fordelingen, og signifikansniveauet for Wald Statistic fremgår også af modelresultaterne.

Endelig viser resultaterne en forventningsværdi eller et "odds" ($\text{Exp}(B)$) for hvor meget en ændring i den uafhængige variabel vil resultere i en ændring i udfaldet af den afhængige. Viser $\text{Exp}(B)$ fx 2 vil en ændring af den uafhængige variabel med en enhed – fx fra 0 til 1 – betyde, at oddset for det testede udfald af den afhængige variable stiger med en faktor 2.

Bilag 4: Regressioner

Tabel 8. Føler sig utryg ved at færdes i området.

Bor i andelsbolig	0,003	1,506
Bor i privatudlejning	0,031	1,323
Mellem- til høj indkomst	0,019	1,295
Andel der er utryg i området	0	1,049
Ikke - enlig uden børn	0,014	0,755
Ikke - Mand	0	0,34

Tabel 9. Synes at der er for meget snavs graffiti mv.

Par uden børn	0,005	1,448
Par med børn	0,017	1,424
Andel der mener, området er præget af snavs, forfald og graffiti	0	1,054

Tabel 10. Synes der er problemer med folk der drikker på gaden.

Arbejdsløs	0,04	1,501
Andel der føler sig generet af folk der drikker på gaden	0	1,073
Ikke - mand	0,016	0,76
Ikke - enlig uden børn	0,002	0,654
Ikke - førtidspensionist	0	0,483
Ikke - kontanthjælpsmodtager	0,001	0,344

Tabel 11. Synes der er problemer med tyveri og indbrud.

Indvandrer 1. generation	0,01	1,602
Studerende	0,007	1,503
Par uden børn	0,039	1,261
Andel der føler sig generet af tyveri og indbrud	0	1,051

Tabel 12. Synes der er problemer med hærværk.

Indvandrer 1. Generation	0,007	1,633
Studerende	0,023	1,428
Andel der føler sig generet af hærværk	0	1,041
Ikke - Bor i enfamiliehus	0,004	0,6
Ikke - Bor i ejerlejlighed	0,021	0,599

Tabel 13. Synes der er problemer med vold og slagsmål.

Andel der føler sig generet af vold og slagsmål	0	1,084
---	---	-------

Tabel 14. Synes der er problemer med husspektakler og støj fra naboer.

Indvandrere 1. generation	0,001	1,965
Par uden børn	0,002	1,647
Arbejdsløs	0,035	1,531
Enlig uden børn	0,021	1,45
Andel der føler sig generet af husspektakler og støj fra naboerne	0	1,038
Ikke - Bor i enfamiliehus	0	0,3

Tabel 15. Synes der er problemer med narkomaner og andre.

Kontanthjælpsmodtager	0,023	1,724
Andel der føler sig generet af narkomaner o.l	0	1,062

Forklaringer på at man føler sig utryk i bebyggelsen kan sammenfattes i nedenstående.

Variabel	ODDS
Ikke - mand	0,319
Ikke - første generations indvandrere	0,576
Ikke - husstand: enlig uden børn	0,764
Middel - til høj indkomst	1,274
Meget snavs, forfald og graffiti	1,366
Føler sig generet af tyveri og indbrud	1,415
Bor i andelsbolig	1,445
Bor i Ålborg ø	1,575
Bor i Avedøre Stationsby	1,608
Føler sig generet af hærværk	1,7
Føler sig generet af vold og slagsmål	1,917
Føler sig generet af folk der drikker på gaden	2,196

Indsatser som ikke umiddelbart har haft et kriminalpræventivt sigte kan godt medvirke til at nedbringe kriminaliteten. Denne SBI publikation redegør for en nærmere undersøgelse af indsatser i de syv første kvarterløft: Holmbladsgadekvarteret, Femkanten og Kgs. Enghave i København, Avedøre Stationsby i Hvidovre, Aalborg Øst i Aalborg, Tøjhushaven i Randers og Sydvestkvarteret i Kolding.

Der har i de syv kvarterløft været igangsat meget få projekter, som specifikt har haft til formål at begrænse kriminalitet. Den samlede indsats har i stedet været rettet mod opgradering og fornyelse af bebyggelse, forbedring af udearealer og etablering af aktiviteter og væresteder for beboerne.

Alligevel har indsatserne samlet set medvirket til at forebygge kriminalitet, og de har ikke mindst skabt større tryghed og trivsel for beboerne i kvarterløftområderne.

Formålet med publikationen er at præsentere forhold og faktorer, der har vist sig at have en positiv betydning i boligområder - både når det gælder at forebygge kriminalitet og når det gælder beboernes oplevelser af at kunne færdes trygt og sikkert i deres boligområde.

Undersøgelsen er gennemført af SBI i samarbejde med Det Kriminalpræventive Råd.

1. udgave, 2004

ISBN 87-563-1217-2